

Андрій Зелінський, Т. І.

Соняхи

духовність на час війни

ВСЛ

Найкращим у світі захисникам найкращої у світі Вітчизни, моїм друзям і бойовим побратимам, офіцерам Збройних Сил України з вдячністю за роки дружби!

ВСТУПНЕ СЛОВО

Упродовж одного-єдиного дня у житті людини може трапитись чимало такого, що здатне докорінно змінити усю її подальшу долю. У моїй свідомості — як і у свідомості великої кількості моїх співвітчизників — з'явився день, після якого дійсність мого особистого буття у світі розділилася на «тут» і «там», на «тепер» і «тоді». День, коли жорстокі наслідки війни у своїй трагічній потворності торкаються життя просто людини, стає точкою біфуркації, початком невідворотного розшарування особистої цілісності. І хоча такий день — у кожного свій, досвід болю стає спільним, рівно ж як і радість за кожную прожиту мить та за кожен відблиск надії у хаосі буремних подій.

Запропоновані роздуми писались спонтанно і без жодного наміру та претензій бути колись опублікованими. Життя невпинно вирувало у вальсі подій та почуттів навколо мене, військового капелана, і я намагався розгледіти якийсь глибинний зміст у всьому, що вривалось у простір мого буття. Емоції знаходили відповідну вербальну форму, душа ставала текстом, який далеко не завжди відповідав літературним канонам і нормам стилістики. Але пережитий досвід годі було втримати у закутках власного серця. Хотілося знайти якісь особливі категорії християнської

духовності для осмислення того, що ми спільно, усім народом, переживаємо упродовж двох останніх років. Хотілося писати дуже по-людськи, але про дуже глибоке. Не з метою вразити, а зі щирим бажанням поділитися пережитим і осмисленим, запросити у вимір власного болю, аби звідтіля спільно спрямовувати погляд у неозору далечінь у пошуках неминучого обрію надії для всіх і кожного.

Ця збірка є також скромною даниною пам'яті — надзвичайно щирою і дуже відвертою — усім, хто пройшов крізь мое життя і назавжди залишився сторожем вічності на якомусь із полів українського Сходу. Писалося упродовж року воєнного протистояння у різних неспокійних і гарячих точках сьогоденного фронту. Інколи думки народжувались «там», а викристалізовувались у слово уже «тут». Тексти справжні, як і образи та почуття, в них описані. Ця книга про друзів і для друзів, а тому написана з любов'ю та глибокою й щирою вдячністю. Саме їхні світлі погляди заглядають з її сторінок до сумління та серця українського читача. З цими хлопцями, молодими офіцерами Збройних Сил України, я познайомився і заприятелював майже десятиліття тому, протягом їхніх курсантських років у Академії Сухопутних військ у Львові. З деякими із них підтримував спілкування упродовж усього цього часу, а згодом перетинався на стежках сьогоденної війни. Для мене особисто, вони — втілення відданої та жертвної служби своєму народу, щирої, щедрої та до кінця вірної любові. Коли Україну підступно підштовхнули в жорстокий безлад кровопролиття, і рідну землю огорнула непроглядна

темрява, вони запалали соняхами на полях української журби. Ці тексти про глибоке і про глибоко людське. Вони про духовний вимір людського досвіду війни та про справжню любов, здатну перемінити людину на сонце, а наш спільний біль — на радість спільної надії.

«МИ У ВАС ВІРИМО!»

У Дана були добрі очі. А літній вечір під Слов'янськом видався напрочуд теплим і спокійним — так, наче й не війна. Ластівки літали високо у небі над табором, а ми у дружній бесіді згадували курсантські роки молодого офіцера та подальші долі наших спільних друзів.

— Найбільш зворушливий момент у цій війні для мене особисто, — почав Дан із палаючим поглядом, — це випадок, що трапився на площі одного зі звільнених міст. Ніколи не забуду. Якось ми стояли, напружено спостерігаючи за обстановкою, аж тут раптом відчув, як хтось почав сіпати мене за штанину. Оглядаюсь — а переді мною п'ятилітня дівчинка із щирою усмішкою на обличчі: «Дядьку! Дядьку! Ми у вас віримо!..»

Три місяці згодом після нашої дружньої літньої бесіди капітан Збройних Сил України Дан Колісник загинув на Луганщині.

Вірю, що Кірюша та Даня, дволітні сини-двійнята офіцера українського спецназу, коли підростуть, пишатимуться своїм батьком і твердо віритимуть, що все, що у них є, і все, на що вони у цьому світі здатні, куплене дорогою ціною його молодого життя. Вірю, що його подвиг та подвиг усіх тих, хто склав своє життя на полях такої безжалісної та зовсім неочікуваної війни, стане народною пам'яттю, віковою тугою

та щирою гордістю для прийдешніх поколінь.

Вірю, що сьогоднішньому подвигу українського солдата судилось стати міцною основою для нової, єдиної України. Дякуємо вам, хлопці! Ми у вас віримо!..

РЕПОРТАЖ ІЗ ЗОНИ АВТЕНТИЧНОСТІ

У складній структурі соціальної дійсності можна натрапити на такі виміри людського буття, яких не приховати за бутафорними декораціями повсякденної боротьби за особисту значимість: там усе надзвичайно справжнє, неприкрашено прекрасне, автентичне — просте й глибокозмістовне, як саме таїнство людського життя. Я мав за честь побувати у зоні автентичності, у неприкрашено прекрасному трагічно реальному вимірі людського існування...

Я мав за честь перебувати там, де все по-справжньому: осяяна сонцем блакить українського неба та непроглядні сутінки апокаліптичної болотно-дощової меланхолії, життя і смерть, радість і смуток, дружба та відвага, пронизливий свист куль і гуркіт бойових машин, усмішки та сльози справжніх чоловіків, загартованих у зовсім справжніх боях на зовсім їхній рідній землі, де зло таке очевидне, а добро — таке окривавлене. Я мав за честь бачити очі героїв — моїх героїв, героїв моєї Вітчизни — простих і звичайних, втомлених, припорошених, інколи розчарованих, інколи заряджених потужним ентузіазмом, рішучих, інколи поранених, пошматованих, дезорієнтованих, виснажених смутком за найріднішими, інколи голодних і невиспаних, із гнівом, затиснутим у кулаках, із сльозами в очах за

втраченими друзями, але завжди вірних і відданих, і дуже-дуже справжніх. Це — зона автентичності. По-справжньому тут звучить гітара, коли на її струни накрапають сльози десантного виконавця, який недавно втратив найближчих друзів; дуже по-справжньому виглядає зранку ще зовсім молодий поранений командир, після тривалого нічного протистояння ворожим танкам в умовах мінімального захисту на одному з блокпостів і в результаті якого не повернулося троє його молодих бійців; зовсім по-справжньому тут звучать сповіді: сповіді тут по-особливому справжні... Я мав за честь побувати там, де прості та звичайні хлопці у зовсім непростих умовах роблять надзвичайні речі... ціною власного життя... Прості та звичайні — найкращі!!!... Бо справжні...

На максимальній швидкості наша машина стерильно-порожньою дорогою перетинала густі лісові насадження («зеленки») в околицях колись курортного Слов'янська, намагаючись не потрапити на приціл «НР»-івських снайперів, що окупували їхні зелені нетрі. У полях на вітрах Донеччини щедро переливалося золотою хвилею пшеничне море нового урожаю. Обабіч жалісно схиляли до самої землі свої кошлаті голови дерев'яні мешканці рясних лісосмуг — свідки невинної крові молодих українських солдатів і офіцерів, які саме цими дорогами прокладали своєму народові шлях у змістовне майбутнє — мирне та світле, як самі літні світанки Донеччини... Потрощені дерева по узбіччях доріг, що провадять до нині спустошених і знерухомлених якоюсь дикою брутальністю сіл і містечок Донбасу, погрозливі примари окроплених кров'ю

українських військовиків лісосмуг, страхітливі привиди спотвореного політичним безумством Слов'янська зовсім посправжньому намагалися попередити усе живе, що зі світом коїться щось не те, що втрачено якусь очевидну і зовсім людську логіку самого існування, що роз'ятрений когнітивний дисонанс, породжений безжалісно безвідповідальною пропагандою ідеологічно збентеженого мракобісся, загрожує тут неминучим онтологічним колапсом для самої людяності. І як важко було, стоячи на одному з блокпостів поміж Слов'янськом і Красним Лиманом, коли обабіч розривалися від злоби потужні вибухи мінометів і гранатометів, як важко було повірити у те, що стою на тій самій, овіяній миром і солов'їними піснями моїй українській землі! Як важко було дивитися в очі тим, кому доводиться у майже безперервній напрузі відстрілюватися від регулярних збройних нападів у той час, коли, знаю, столичні клуби переповнені гламурною молоддю, а з телеекранів безсоромно і з дивовижним захопленням переповідають пікантні подробиці із життя зірок вітчизняного та імпортного шоу-бізнесу. Як важко у подібних ситуаціях відшукати мінімальну дозу змісту!..

Під брезентовим склепінням наметового польового храму струнко палахкотять тендітні воскові свічки за тими, хто уже відійшов — раптово й зовсім несподівано — пропалюючи своїми вогниками склепіння самої вічності — рівномірно, постійно, як сама пам'ять, дірявлячи й облагороднюючи людське серце. І хлопці падали. І часто — найкращі. І зовсім не од відчаю чи безвиході. Необплутані павутинням політичних спекуляцій, прозорі у рішучій готовності

виконати свій обов'язок. І я дуже чітко бачив, як саме тут народжувалася якась нова сакральна естетика українського майбутнього — спільного для усіх нас доволі різних, об'єднаного подвигом тих, хто сьогодні тут жертвує своїм життям не за ту чи іншу ідеологічну бутафорію, а за саме життя — за найрідніших, найдорожчих, за найбільш людське, за все те, що, зрештою, називаємо Батьківщиною. На фронті не люблять пафосу. Про патріотизм тут не говорять, його демонструють — тихо і спокійно, впевнено і зовсім природно. Мої герої справжні, бо, впевнений, ніхто із них навіть не здогадується про свою героїчність. Коли герой починає підозрювати, що він герой, мимохіть перетворюється на актора. Мої герої — справжні!

Польова капличка — координати надприродного у сум'ятті бойових буднів. Валера-сапер щодня різко й динамічно перетинав межу трансцендентного, зупиняючись навпроти ікони Спасителя, тричі схиляючи голову, робив хресне знамення та миттєво розчинявся за порогом намету. Василеві подобалось, запаливши свічку, довго споглядати дрібний вогник, тримаючи її постійно у своїх руках. Вечорами до намету навідувався Тарас, щоб у тиші осяяного мерехтінням воскових свічок простору, читати псалми... А потім глуху темну ніч несподівано проривав грізний гуркіт важкої артилерії та пронизливе свистіння автоматних черг. Здавалося, цілий світ знітився до якоїсь мінімальної географічної редукції. Таке зоряне небо Донеччини безжалісно розривало «Ураганами» та «Смерчами», так, що аж зорі, виглядало, тряслися від їхнього магічно-грізного реву. Годинник спокійно показував 02:30 — сам час

військовому капелану прогнати геть жалюгідні залишки сну та поринути у молитву за друзів, які кілька годин тому заступили на варту наметового містечка саме на тих рубежах, звідки тепер доносилися динамічно-нецензурні голоси командирів, рев бойових машин і безжалісні постріли з автоматів.

Старший лейтенант
Євген Зеленський
(28.01.1991-17.06.2014)

Бути поруч! У цих двох словах для мене криється сама суть капеланського служіння. Бути поруч, коли сутінки починають огортати серце і свідомість чоловіків у військових одностроях, коли розпачливий гнів знечулює зранену людяність і паралізує життєву снагу, коли, стоячи над пошматованим і окровавленим тілом такого близького іще вчора друга, виснажений розум беспорядно б'ється об безвихідь ситуації, шукаючи якогось мінімального змісту усього, що відбувається навколо, коли темрява розпачу та біль втрати, коли смуток розлуки й потворне обличчя невідомого з огорнутих нічною темрявою бойових доріг моторошно вдираються у нетрі душі до найсокровенніших вимірів особистості, людині необхідна підтримка — змістовна та емоційно збагачена, жива. Завдання капелана — своєю присутністю прихилити до військовослужбовця саме небо, допомогти йому не втратити відчуття власної гідності, не забути смаку людських чеснот, не загубити екзистенційних орієнтирів у сутінках емоційного хаосу, нагадувати про те, що він у цьому світі не просто так, що покликаний до життя, що люблений своїм небесним Отцем, що відповідальний за благородну місію захисту миру та самого життя. Військовий капелан повинен випромінювати надію: бути поруч, щоб ділитися зі своїми військовими друзями світлом надії.

За вікном Хрещатик, а на ньому — люди. Народ моєї країни прокидається до нового дня. Я спокійно зможу сьогодні відслужити літургію, підготувати частину незавершеної іще наукової статті, поспілкуватися з тими, хто шукає духовного супроводу, а повертаючись додів, прогулятись у тіні

кошлатих київських каштанів. За пару годин до магазину навпроти підвезуть свіжий хліб; у лікарні завершить своє чергування хірург і на його місце до операційного столу стане інший; увечері сцену столичного драмтеатру освітять яскраві проектори і зал завмре у динамічному спогляданні емоційних інсталяцій; і обов'язково сьогодні хтось комусь зізнається у коханні... А коли над столицею моєї країни замерхтять яскраві зорі далеких галактик і втомлений день остаточно схилиться в обійми ночі, я обов'язково згадаю про те, що все, на що цього дня спромігся мій народ, було можливим саме тому, що сьогодні десь там, на Сході, Серьожки та Роми, Вані та Сашки, Василі та Міші, Боді та Жені, Дімки та Андрюхи, Максими, Колі та Віталіки — прості та звичайні хлопці — роблять надзвичайні речі... ціною власного життя... Найкращі!!!!... бо справжні... Мої герої!!!

ДОПОМОЖІТЬ, БУДЬ-ЛАСКА!..

Допоможіть, будь ласка, піднятися із шпагату! Дуже щире прохання, жодної риторики! Просто не вистачає сили сидіти так далі, стає важко дихати... Втомився...

Повертаючись увечері з військового шпиталю, де протягом тривалого часу тримав за руку двадцятилітнього Максима, який із серйозними труднощами тамував подих, у той час, коли його тіло корчилось від періодичних больових конвульсій, спричинених наслідками вогнепальних поранень у зоні АТО, довелось проходити повз кілька гламурних столичних клубів із чималою кількістю гламурно споряджених Максимових ровесників. Шалені ритми гучної електромусики виривались крізь прозорі скляні фасади із глибин яскраво освітлених просторих залів. Легкий літній одяг, елегантні зачіски, хлопці, які хизуються накаченою у фітнесі біцухою, та дівчата, які з милими посмішками та цигарками у зубах висять на дверях їхніх розкішних автівок. Воля, літо, вітер, весело...

Бачив... Тепер щодня слухаю по телефону... Слухаю загартовані у боях голоси моїх друзів, молодих командирів, які ще вчора не могли собі навіть уявити, що вже сьогодні їм доведеться брати на себе відповідальність за життя підлеглих в умовах реального бою, цілитись не по мішенях, дивитись в очі самій смерті. Слухаю розповіді про те, як

щойно ховались від чергового обстрілу з «Градів», а встигли сховатися не всі; про те, як намет, у якому перебував мій кращий друг, залишився єдиним непошкодженим серед поля, вкритого попелом від десятків інших наметів, які ще недавно стояли поруч; про те, як мучила спрага, а пити було нічого, окрім води у ставку неподалік; про те, як в оточенні день здавався місяцем, а минуло їх аж 22; про те, як рятуючи життя бойових побратимів від гранати, що залетіла у бетер, можна втратити обидві руки, а віддаючи власну каску підлеглому, який загубив свою у ході бою, можна впасти у тривалу кому від уламка, який не пожалів саме твоєї голови, попри те, що тобі лише недавно минуло двадцять і у тебе ще зовсім молода дружина і зовсім маленька донечка... І все це відбувається саме сьогодні, у прямому ефірі мого власного життя. Саме у той час, коли хтось зависає у клубах, а хтось витрачає сотні доларів на заморську відпустку — щоб трішки забутись і відпочити від поганих новин — комусь у тому ж суспільстві, на тому ж поверсі буття, доводиться місяцями жити далеко від найрідніших, в умовах реального ресурсного та морального мінімалізму, під кулями, захищаючи тих, кому так потрібно зараз відірватися у нічному клубі або відпочити на сонячному березі Середземного моря. Це не обізленність на життя, це — шпагат моєї свідомості: на Хрещатику безтурботна атмосфера літнього вечора, під Донецьком і Луганськом гинуть мої друзі — у той самий час...

Байдужість жорстока. А буває вона й дуже діяльною. Світ, насправді, змінюється не стільки через те, що ми робимо, скільки через те, ким ми стаємо. Співчутливе серце завжди

резонуватиме добром у сферу міжособистіних стосунків, формуватиме відповідальну суспільну свідомість. Жодні потужні проекти не зможуть задовольнити незреформованого людського серця. Реформу ж серця треба розпочинати із плекання відважного відчуття небайдужості. Справжньою вважаю ту солідарність, яка проростає не з ідеологічних переконань, а із співпереживання чийогось горя. Дійсне співчуття втілюється у конкретній щедрій і творчій дії — не заради самої дії чи з якихось інших утилітаристських мотивів, а заради того, хто страждає. Справжня солідарність будується на усвідомленні гідності та цінності конкретного людського життя. А згодом — трансформується у впевнене бажання поділитися своїм часом, своїми ресурсами, своїми здібностями та можливостями, аби наш світ ставав кращим, більш справедливим, більш людським — аби людина у ньому менше страждала. Людське горе не може бути чужим! Щире співчуття обов'язково спровокує щедрі і вірні дії.

Здається, ми сьогодні впевнено засіли на шпагат — шпагат свідомості національного масштабу. Дві такі різні й такі дійсні дійсності вимагають від нас якоїсь когерентної відповіді у їхніх паралельних вимірах. А мені боляче, і я не можу самотужки піднятися зі шпагату... Допоможіть, будь ласка...

МАРШ

Особисто знав, протягом тривалого часу бачились щоденно, під час зустрічі міцно потискали один одному руки, жартували, спілкувалися про серйозне... Не гадалось... Та чи й могло???... Люди завжди дуже несподівано виходять із нашого життя. Особливо важко прощатися з тими, у чию долю Господь запросив тебе через двері їхньої юності... Такими вони назавжди й залишаться у моїй пам'яті — повними життєвої снаги, ентузіазму, мрій та сили, здатної створити майбутнє. Недавно мене пронизало моторошне усвідомлення: я — безжалісний егоїст! Кожен раз, коли ознайомлююсь із переліком загиблих у ході АТО військовослужбовців, шалено боюсь зустріти там імена своїх найближчих друзів... тримаючи в руках імена чиїхось... найрідніших, найкоханіших, найкращих...

Позаду залишалось близько п'ятдесяти кілометрів і семи годин пройденого шляху, попереду — майже десять кілометрів до місця постійного розташування. Найважчий етап навчального курсантського маршу. У кишені під військовою формою перебираю чотки: подумки молюсь за те, щоб усі щасливо добралися до бази. Несподівано поруч зі мною з'являється постать височезного курсанта. Із серйозним від втоми обличчям і мокрим від поту чолом Кіріл звернувся до мене:

— Брате Андрію, а Ви зараз про щось думаєте?

— Так, Кіріле, думаю, — відповів я.

За кілька кроків згодом:

— Брате Андрію, а ви зараз молитесь?

— Молюсь, Кіріле.

— Брате Андрію а можна я тоді буду поруч із вами йти? Мені так легше...

— Ходімо, Кіріле! — сказав я, і ми таки успішно дійшли...

Для мене особисто цей діалог став парадигмальним: тут уся суть служіння військового капелана — бути завжди поруч із твоїми військовими друзями, щоб у твоїй молитовній присутності вони могли ставати ближчими до самого Творця, особливо коли рухатися вперед стає важко... Недавно я пригадав цю історію Кірілу під час нашої зустрічі у зоні бойових діл. Дуже раділи, що через сім років після нашого маршу ми мали про що згадати. Часто перетиналися за обідом у наметі-їдальні, жартували, пригадували курсантські роки, не розбігались одразу ж: завжди знаходилось кілька слів, кілька жартів, якими можна було прикрасити бойові будні на східному фронті. Усі, хто знав Кіріла, особливо запам'ятали його дуже світле і надзвичайно добре обличчя. «У тебе занадто інтелігентний для твоєї професії вираз обличчя!» — зауважив я одного ранку. Ми посміялись і, як це зазвичай роблять у зоні АТО, не прощаючись, попрямували кожен у своєму напрямку...

Кілька днів тому Кіріл не повернувся з бойового завдання... І як би це ірраціонально не звучало, мені дуже сумно і боляче, що мене не було поруч, аби йому було легше вирушити у його останню путь...

У той час, коли у стінах Верховної Ради чубляться народні обранці, коли заможні й успішні високопосадовці у європейських кабінетах підбирають відповідну лексику, аби вкотре висловити свою стурбованість, коли азартним запалом із минулого вразило найсокровенніше у найдосвідченіших із геополітиків, коли в ідеологічних кузнях Кремля, під кадіння міфічно-релігійного дурману невпинно трудяться безжалісні Гефести над концептуально-словесною зброєю масового знищення, коли світ, іще такий прогнозований учора, став таким божевільним сьогодні, наші хлопці — не завжди почуті, не вповні зауважені — з прозорою чистотою власного сумління, незараженого жодним ідеологічним вірусом чи жадобою особистої наживи, у щирій простоті власного серця та з вражаючою гідністю справжніх чоловіків виконують свій священний обов'язок — аби життя тривало далі... Дехто, впевнений, зрозуміє, про що я, більшість — мабуть, не до кінця, насправді ж лякають ті, кому просто байдуже... А так хочеться повернути до них увагу усього світу й усієї історії, до тих, котрі в ситуації, що сьогодні склалася в Україні, єдині не шукають свого, не очікують жодних дивідендів, відстоюють не особисте, а наше спільне... ціною власного життя...

А добрий Господь таки дозволив мені провести Кіріла до самого фінішу його земного шляху: у автомобілі, що рухався на чолі похоронної процесії від храму до кладовища, окрім водія, була лише домовина із тілом молодого офіцера спецназу та я..., аби йому було легше завершити свій марш...

Капітан
Кіріл Андрієнко
(06.05.1989-29.07.2014)

ПИСЬМО РОССИЙСКОМУ СОЛДАТУ

Ваня, Саша, Коля, Петя, зачем залповым огнем из российской деревушки обстреливаешь украинскую землю, а потом быстро, как-будто прячась от собственного стыда, убегаешь? Почему не прекращаешь сыпать «Градами» по нашему солдату — Ване, Саше, Коле, Пете?.. Видишь, он устал от постоянных обстрелов твоей артиллерии. Все его истощенное тело содрогается от взрывов твоих минометов и гранатометов. Он же не ответит, не бойся, ему сейчас нельзя стрелять по тебе, чтобы ты, испугавшись, не ворвался в его дом, чтобы его родную украинскую землю не порвали траки твоих танков, чтобы от взрывов твоих гаубиц не погибла его мать, его молодая жена и маленькая дочурка Танюша. Вот и стоит он в оцепление, весь обстрелянный твоей артиллерией, но стоит, зная за что! Да, за Родину, за любимых своих, за самую жизнь стоит!!!

После очередного обстрела молодой командир приказывает поднять повыше десантный флаг, чтобы ты, Ваня, Саша, Коля, Петя, не подумал, что наш солдат сдался. Тот самый флаг, которым так дорожили твой и его отцы в Афгане. Там они вместе отстреливались от душманских атак, мужественно сражались друг за друга, не жалея собственной крови. Точно так же, как его дед и твой дед плечом к плечу стояли на фронтах Великой Отечественной за будущее своих

детей и внуков... Только потому, что он не стреляет, наш солдат не испугался. Совсем нет! Он здесь собою защищает свою Родину, так как это делали его дед и отец!

И даже если его тело, простреленное твоей пулей, ляжет сегодня бездыханно в искровавленной запыленной тельняшке, он — победитель. Да, Ваня, Саша, Коля, Петя, не ты, выросший на героических рассказах твоих дедов, защищавших Родину от фашистской чумы, бессмертный подвиг которых ты сегодня так безжалостно и упрямо расстреливаешь. Он победитель! И каждая его смерть — твое роковое поражение: победитель он — Ваня, Саша, Коля, Петя, павший за свою Родину, за свою Украину!!! А ты сегодня — просто убийца, убивающий за то, чтобы кремлевские толстосумы, запугавшие тебя своими баснями про украинских фашистов, поедающих на ужин детей, оставались сидеть на тучных газо-нефтедолларовых мешках, пока ты расстреливаешь дружбу, доставшеюся тебе в наследство дорогой ценой крови твоего деда и отца! Но когда-то обязательно ветром времени развеет густой туман жестокой лжи и бредовых манипуляций кремлевских баснописцев, и ты с неизбежным ужасом увидишь, что стрелял сегодня не по врагу, что целился в друга, что брата убил!!!

Зачем стреляешь, Ваня, Саша, Коля, Петя? Зачем стреляешь???.

(сепень 2014)

...

Батько-офіцер на завершення телефонної розмови синові-офіцерові під обстрілом:

«Давай, сына, виживай! Я тебя очень люблю!..»

Учора вночі...

(04.09.2014)

ВІРА. НАДІЯ. ЛЮБОВ.

Три короткі духовні рефлексії, виголошені в радіоефірі Антитерористичного центру, м. Краматорськ, вересень 2014 р.

ВІРА

Вона дозволяє стояти впевнено обома ногами на твердому ґрунті дійсності. Вона дає можливість відважно, крок за кроком, рухатися у напрямку досягнення остаточної мети. Вона дарує людині здатність бачити сяйво перемоги навіть у густих сутінках конкретної поразки.

Віра — це щедрий Божий дар і надзвичайно потужний, до кінця незбагнений людському розумові ресурс людського духу. Коли ми віримо, приймаємо як істинне те, чого сподіваємося. Коли ми віримо, у нас таки є майбутнє: на якомусь кілометрі, у якихось координатах, за якимось поворотом очікують нас нові обрії. Тільки віра здатна відкрити перед нами красу майбутнього і глибокий зміст теперішнього. Віра в нездоланну силу добра, у його остаточну перемогу над будь-якими проявами зла. Віра в силу людської волі та в красу людського серця. Віра в те, що Любов таки сильніша за смерть...

Коли ми справді віримо, попри будь-який гіркий присмак конкретних поразок і невдач, перемога стає неминучою

а сила нашого духу — нездоланною!

НАДІЯ

У моторошні часи, коли страх і хаос довкола нас можуть затьмарити спокій у нашому серці, притупити гостроту та витонченість багатой палітри людських почуттів, коли смуток і розпач можуть спотворити наше сприйняття дійсності та позбавити нас можливості належним чином оцінювати ситуацію й ефективно відповідати на усі її виклики, тільки світло надії здатне розсіяти непроглядну, здавалося б, темряву людського відчаю.

У Біблії читаємо слова апостола Павла із його послання до римлян: «Надією бо ми спаслися. Надія ж, — каже апостол, — коли бачить, не є надією, бо хто що бачить, чому б того й надіявся? А коли надіємося на те, чого не бачимо, то очікуємо з терпеливістю» (Рим. 8, 24).

Отож, шлях до розуміння, до розв'язання проблем, до внутрішнього спокою, до світла, до, зрештою, перемоги як того, чого щиро сподіваємося, торується у християнському розумінні саме нашою терпеливістю! А значить — Надією, яка стає постійним діяльним, активним, щирим і щедрим виявом нашої віри в остаточну перемогу добра над злом, правди над брехнею, у звитягу світла над темрявою. Щиро і щедро, вірно і віддано виконуючи свої обов'язки, терпеливо долаючи усі труднощі на нашому шляху, стаємо справжніми свідками переображуючої сили Надії. Вона єдина здатна освітлювати наш шлях, коли всі інші світила гаснуть у темряві, коли усі можливі GPS та інші прилади й системи орієнтування у просторі й часі людського буття виснажують

свій ресурс. Надія — це глибока Віра в те, що Любов таки сильніша за смерть, це нездоланне переконання, що за справжнє добро таки варто боротися!..

ЛЮБОВ

«Досконала любов проганяє геть страх...» (1 Ів. 4, 18). Такі слова знаходимо у Святому Писанні. Тут ідеться не про страх як природний захисний механізм людської психіки, що дозволяє належним чином реагувати на загрозу та вживати усіх необхідних засобів із метою збереження життя. Апостол Іван у цьому тексті говорить про цілком інший страх. Мова йде про відчуття остаточної безвихідності, беззмістовності буття, про безнадію та відчай, про відчуття глобальної поразки. Йдеться про страх, який паралізує, не дозволяє рухатися уперед, позбавляє нас можливості бачити нові горизонти, гасить у нашому серці світло Надії та краде у нас майбутнє, зрештою — позбавляє нас наснаги та завзяття, бажання жити та боротися за життя.

Апостол Іван каже нам, що лише Любов здатна прогнати геть такий страх. Тільки Любов і тільки Любов справжня, а отже — щира і щедра, вірна і віддана до кінця, Любов до найрідніших, найближчих, до коханих, до батьків і дітей, до друзів, до рідної землі. Така Любов учить нас забувати про себе, про власні інтереси і шукати добра тих, кого любимо і хто любить нас. Тільки Любов дозволяє нам бути справді творчими у боротьбі зі злом, наповнює наші дії глибоким змістом. Коли любимо, то знаємо, чого хочемо і готові долати будь-які труднощі. Справжня Любов — нездоланна.

Отож, коли паралізуючий страх починає долати наші

переконання і наскрізь пронизувати наше тіло й душу, пригадаймо собі тих, кого ми любимо і хто любить нас, тих, заради кого варто жити і боротися. Адже тільки «Любов проганяє геть страх».

Один старшого віку військовослужбовець підійшов сьогодні до мене після бесіди з особовим складом: «Вы сказали очень правильно: вони тут, тому що ненавидять, ми — тому що любимо! Теперь все понятно. Спасибо.»

(18.04.2015)

ТІЛО

У коридорі луною цокотіли чийсь підбори. За вікном збиралось на весну: вітер стукотів об шибку, проміння весняного сонця намагалось пробитись крізь матове скло. Над ліжком апарат ритмічними сигналами лічив хвилини людського життя. Із перевернутої плящини розчин глюкози краплинами неквапно котився уздовж прозорої пластикової трубки прямо у вену. Палата пропахла ліками. Панувала мовчанка — густа мовчанка, пронизувана сигналами медичної техніки. Майже посередині просторої палати на лікарняному ліжку лежало обвите численними провідками та трубочками зморене та висушене тіло. Катетри безжалісно увіп'ялися в обидві руки, дві трубки вдиралися в ніздрі, доносячи кисень у глибини легень, одну з яких пошкоджено двома крихітними уламками розірваної міни. Інша, товстіша трубка, розтинала основи тепер довгої схудлої шиї та вривалася в саму трахею. Апарат на стіні вимальовував ритми серцебиття — слабкі, рівномірні електронні порухи графічно зображали сигнали надії. Ніби прозора, біла шкіра з вогнепальними отворами обвивала zdeформовані обриси людського буття — нерухомого, зблідлого, висушеного болем.

Очі були широко розплющені й виразно кричали, вигукували до усіх, хто підходив до ліжка, про те, чого тепер

словами він не міг переповісти... А в душі накопичилось чимало ніколи не висловленого: жорстокий жах тієї ночі, тріскотня калашів та розриви мін, адреналіновий інфлакс під стогін важко пораненого друга Колі, гуркіт бойової техніки та разуче світло залпів, що пролітали просто над головою і зі скаженими ревом розривалися десь зовсім поруч. До сьогодні неозвучений біль болів у погляді — грізному та водночас дуже смиренному. На лівій руці бракувало м'яза, якого уламком міні жорстоко відгризло та виплюнуло на чорнозем. Частину правої ноги теж відірвало іще там, на полі. Не звик бачити надламаної кістки, що виглядала із пошматованого та обпеченого тіла. А біль допікав!.. О, як же ж доводилось боротися із фантомним болем! Як безжалісно біль, якого немає, врзався у сам мозок та обпікав ту частину ноги, яка залишилася лежати там, на полі! Болить... Як фантомна пам'ять самого народу... пошматованого, розтерзаного, обезкровленого, позбавленого стількох життів своїх синів і доньок...

З хреста Його тіло знімали дуже обережно: воно виглядало слабким і розхитаним, нестійким, занадто гнучким, майже не-тілом. Подекуди кров засохла у глибоких ранах-борознах, виритих під час бичування. Кровотеча відновлялась у дірах від цвяхів. Терня глибоко увіп'ялося в голову, не піддаючись на спроби зняти вінець. Такий живий іще учора, такий повний світла і надії — такий розп'ятий сьогодні... І у муках своїх і скорботі — такий справжній! Любов, коли справжня, віддає усе і не шукає свого... Геть усе... І розбитим, пронизаним, пошматованим тілом любов із серця Бога промовляє з висоти хреста у світ людини. Говорить по-

справжньому...

Тіло — двері людини у світ людей. Ним можна вийти із глибин власної душі у напрямку іншого, через нього строката суспільна дійсність пробирається до глибин нашого особистого буття. Тіло дозволяє бути присутнім та відкривати себе на присутність іншого, робить справжнім. Тілом нас болить, тілом торкаємось людського досвіду щастя. У людському тілі й через нього Бог любить... по-справжньому...

Протягом останнього року я бачив чимало тіл — учора сильних і струнких, сьогодні — розбитих, розтерзаних, із наскрізними ранами, з уламками кісток, що виглядають із пошматованих м'язів, з розтрощеними черепами, з вибитими очима, закованими у складні металеві конструкції, прикутих до лікарняного ліжка, на милицях і без кінцівок... У розп'ятому тілі Ісуса Бог довершує таїнство відкуплення людства. У розбитих, пошматованих, розтрощених тілах наших захисників, здатних у щирості свого серця любити по-справжньому — сьогодні здійснюється таїнство відкуплення нашого народу. Нас болить їхніми ранами, але саме їхніми пораненими тілами — отих простих і звичайних чоловіків і жінок, що стоять сьогодні на захисті миру та нашої свободи, власними тілами утримуючи оборону — ми вчимось і навчаємо світ любити по-справжньому!!!... Їхніми ранами ми отримуємо зцілення...

ТІЛЬКИ ЛЮБОВ ЗДАТНА НА ПЕРЕМОГУ!

«Водам великим любові не згасити, ані рікам її не затопити...»

(Біблія: Пісня пісень 8, 7)

Єдина сила, здатна генерувати життя — це любов. Адже вона по своїй суті є даруванням — щирим і щедрим, вірним і відданим даруванням себе з метою утвердження у повноті життя іншого. Коли любимо, віримо у перемогу нашої любові, бажаємо добра і намагаємося зробити усе, від нас залежне, аби його реалізувати. Любов не можна меркантильно вимірювати кількістю зробленого, вона впевнено живе лише у щедро подарованому. Любити — це ділитися собою! Без любові не можна. Навіть воювати... Йти без любові на фронт не можна поготів! Той, хто вирушає на передову, озброєний лише ненавистю, уже переможений. Він може виграти битву, він не зможе перемогти! Тільки любов здатна перемагати!

Тільки любов дозволяє людині, тримаючи в руках зброю, не стати вбивцею, а впевнено залишатися захисником життя. Любити ворога сьогодні — це уміти дивитися поглядом переконаної любові, здатної дарувати життя, в очі його переконаного божевільця, спроможного лише життя позбавити. Любити ворога — значить зупинити його, не

дозволити йому, підточеному злом у самих основах його особистого буття, примножити зло у світі. Тільки любов — справжня, щира та щедра, вірна до кінця — здатна здолати потугу людської немочі. Злом зла не здолати! Тільки любов здатна знівечити його беззмістовність змістом власної життєдайної жертвовності. Так 25-літній десантник Іван із Львівщини прикрив власним тілом два життя у Луганському аеропорті, залишивши молоду дружину і двох маленьких донечок. І десантник Павло з Миколаєва, який у ході бою втратив праве око, лівим встиг зауважити затисненими у підірваній вантажівці четверо своїх товаришів, самотужки витягти їх назовні та супроводжувати аж до шпиталю, де, лише по завершенні своєї місії, дозволив собі втратити свідомість... Ненависть не здатна надихати. Тільки любов дає сили взяти на себе рішучу відповідальність за окрему людину, а у ній — за все людство.

Марними і цілком безпідставними виглядають сьогодні очікування у нашому суспільстві сильного лідера — найсильнішого, найрозумнішого, найсправедливішого та майже всемогутнього — аби розв'язати усі наші проблеми, зарадити усім нашим негараздам. А Тетяна з Дніпропетровська продала власну дачу, аби забезпечити бійців на передовій продуктами, ліками та бронежелетами. Незважаючи на те, що іще зовсім недавно боялася доторкнутися до керма автомобіля, сьогодні самотужки добирається у гарячі точки буремного українського сходу. Ми часто не наважуємося співчувати, боїмося відповідальності, і тільки справжня любов може допомогти нам прогнати геть страх (1 Ів. 4, 18). Ми звикли проектувати

своє безсилля на надпотужного політичного суперкогось. А Месія уже приходив! І сказав, що тільки любов здатна здолати розпач і беззмістовність буття, жаль за минулим і страх перед майбутнім, людську ницість, цинічність, продажність і непостійність. Голосно сказав, зовсім недвозначно, з висоти хреста сказав, що любов — це відповідальність за іншого, за слабшого, за того, хто потребує любові. А щоб бути справжньою, любов має бути щирою та щедрою, і до кінця вірною! Не ідоли дарують життя, тільки любов!

Зло не цурається соціального формату буття: по завершенні інкубаційного періоду в сховку людського серця, вірусом інсталює себе у систему міжособистісних взаємин, невпинно реплікуючи свою присутність в організмі людського суспільства. Ненависть — феномен вірусний за своєю природою. Це механізм, протилежний любові, а отже, позбавляє людину її справжньої гідності. Саме тут, де забуваемо про інших і пам'ятаємо лише про себе, вона започатковує процес радикальної деструкції. А Владислав, рятуючи сімох своїх товаришів, сам залишився без руки. У момент, коли один із десантників застрибував через люк бронетранспортера, услід залетіла граната. Влад впорався вчасно...

Ненависть — це процес спотворення, а не споглядання. І руйнує вона насамперед того, хто ненавидить. Ненависть із самого нутра позбавляє людину здатності любити, штовхає її до створення власної паралельної ніби-дійсності, позбавленої будь-яких справжніх основ. Злу байдуже, під якими прапорами ходити на мітинги до тих пір, доки йому

дозволено знечулювати й атрофовувати природну для людини прагу справедливості, що виявляється у безумовній повазі до гідності кожної людини, у діяльному співчутті, у відважній небайдужості, у творчій взаємовідповідальності. А Сашко з Хмельниччини, коли його група відступала до лісосмуги, віддав пораненому бійцеві свою каску. За кілька хвилин отримав важке осколкове поранення у голову. Далі — кома, шпиталь. Його видужання очікують молода дружина, п'ятирічна донька, батьки та сестри...

Зло не може перемогти, бо не здатне дарувати життя. Жорстокою ілюзією для людини завжди залишатиметься створена її підсвідомими страхами недійсна ніби-дійсність. Зло не здатне надихати, воно лише змушує захищатись, не може любити, а лише імітує буття, фіксує у просторі та часі трагічну відмову людської свободи від найвищого дару Божественного генія та провокує обумовлене такою відмовою жорстоке прагнення безоглядного самоутвердження. А сирота Хома із Львівщини на фронті потоваришував з Аксеном із Луганщини. Усі бої пройшли разом, пліч-о-пліч, як годиться справжнім фронтовим побратимам. Разом були і у бою під Іловайськом, коли граната бойовиків полетіла прямісінько в їхній загін, не залишаючи часу сховатися. Аби врятувати життя товаришів, на гранату ліг Хома — наймолодший у батальйоні. У цьому ж бою загинув і його вірний друг Аксен... Тільки любов здатна на перемогу. Коли ми любимо, віримо у перемогу любові, заглядаємо ген до обріїв її реалізації, плекаємо образ

дійсності, що відповідає нашим найчистішим маренням, і у творчому пориві шукаємо завжди нових шляхів його здійснення. Коли любов справжня, вона творить красу. Коли любимо, ми стаємо неабияк схожими на самого Творця — ми творимо життя! Відблиск цієї божественної естетики дозволяє нам не втрачати надії, якою непроглядною не виглядала б темрява беззмістовності та яким би радикальним не видавався біль.

Біль трансформує людське буття, фокусує на собі усі наявні у людській особистості ресурси. Ми ідентифікуємо себе із

нашим болем, зосереджуємось цілим своїм еством там, де болить, аби захиститись, аби інстинктивно відстояти саме життя. Коли болить, добро здається відсутнім. Страждання змушує людину, яка тепер усім своїм еством намагається відшукати та схопитись за наймінімальнішу дозу життя, за якусь атомарну часточку змісту, вигукувати із найглибших закутків її свідомості: «Боже мій, Боже мій, чому мене покинув?» (Пс. 22, 1). Не від безсилля сходить Любов у людський вимір її радикальної відсутності, а від властивої її природі невгамовної спраги любити — дарувати життя там, де його забракло. Любов сходить до радикального виміру людського болю, аби там, у самій безодні беззмістовності людського існування залишатись любов'ю — справжньою, вірною до кінця. Аби бути справжньою, любов має залишатися вірною до кінця! Жодних медальок і заохочень, салютів і феєрверків, жодних аплодисментів і подяк не пролунало на Голгофі того дня, коли Любов довершувала свою перемогу над потугою зла. Тільки стерильна тиша самотнього страждання, тільки біль відкинення та враження остаточної поразки, тільки жорстокий присмак власного безсилля та відчаю... Страждання творить простір залишеності, який тільки любов здатна трансформувати у простір надії!

Десантник Володимир із Львівщини залишив дружину та двох синів — Владіка, якому йде п'ятий рік, і трирічного Артемка. Дружина Антоніна відвела обох на кладовище, показала їм могилу батька, сказала, що він у Бога і більше до них не повернеться. Але діти не втомлюються чекати. Вірять у неможливе... Для мене особисто Україна вже ніколи не буде

такою самою: занадто багато знайомих облич я уже ніколи не зможу зустріти на цій землі, занадто багато усмішок безповоротно згасли у жорстоких баталіях людського безумства... Але саме тому вона приречена бути прекрасною! В одному зі своїх листів французький філософ і містик Сімона Вейль писала: «Якщо у тій темряві, у якій не існує нічого, що можна було б любити, душа перестає любити, відсутність Бога стає остаточною». Сьогодні, як ніколи, ми покликані змінювати нашу глибоко зранену, безжалісно спотворену злом дійсність силою любові — живої, творчої, щирої та щедрої, до кінця вірної, справжньої — аби світ не задихнувся відсутністю добра, аби потуга зла не міцнішала нашим бажанням ненавидіти, аби пролита на рідну землю кров наших братів і сестер не була даремною. Зло, у тій формі, в якій воно сьогодні кидає нам виклик, неминуче вичерпає себе. Наше завдання — не заразитися ним, не віддати йому нашого майбутнього! Тільки жертвна любов до тих, хто стоїть за плечами, дає сьогодні українському воїнові сили. Не існує у світі зброї, грізнішої за справжню любов! Це наш час! Сама історія вимагає сьогодні від кожного з нас надзвичайно важкого і незбагнено прекрасного подвигу: дивлячись в очі смерті, безкомпромісно любити!

Тільки любов здатна на перемогу! Тільки любов!..

МІЙ ДІРЯВИЙ ВИФЛЕЄМ

Мій Вифлеєм цьогоріч увесь пронизаний дірами, цілісінький його просторочас прошитий наскрізними дірами автоматних і кулеметних черг, уламків мін і гранат, «Градів». Куди не глянь — усюди діри: фасади будинків, паркани, огорожі, вікна й дахівки, дерева й автомобілі пронизані дірами. Цьогоріч мій Вифлеєм із дірявого світу, розташованого десь на межі людського глузду та людського безумства, на ледь помітній грані поміж дійсним і уявним, засіяній незібраними соняхами минулорічного посіву... Сьогодні у Пісках під Донецьком жодного натяку на безпеку, жодного сховку від жорстокої продірявленості. Куди не ступи ногою — усюди продірявлена спотвореність розстріляної дійсності: простір сконденсованої деструкції, час смислової дисперсії. Дірявий світ виглядає таким безглуздим!..

У моєму Вифлеємі люди мешкають у темних підземеллях. Темрява усюди. Дерев'яні двері у підвальне приміщення зі слідами обстрілів. За ними — темрява. Перед наступними дверима — покривало, аби захистити від вітру та холоду. За дверима — наступна темрява. Потім знову кілька покривал. Далі — знову темрява. Тут світло не мешкає, тут мешкають мої люди: Ворон, Панда і Захар, Апостол і Таксист, Бронік, Студент і Граф, Монах, Бджоляр і Жук, Брюнет і Велетень,

мебляр і актор із Києва, юрист із Дзержинська, айтішник із Ковеля, студент із Макіївки, залізничник зі Львова — чоловіки із простреленої темряви. Вони переховуються тут у перерві поміж бойовими чергуваннями від обстрілів та людського безумства, що нишпорить вуличками розстріляного селища. Їхня місія — не дозволити здоровому глузду та самому життю вислизнути крізь отвори у простреленому тілі дійсності.

Моїм людям у підземеллях буває самотньо... і холодно. Десь далеко їх люблять і чекають, а тут їм не лише холодно, але й самотньо. Коли виходить із ладу генератор, запалюють свічку; коли стає самотньо, запалюють теплі спогади. Принаймні ті з них, у кого вони уже є... Здається, ніби життя переховується тут у тінях погаслих світанків, розвіяних зимовими вітрами просто людських мрій, розстріляних сподівань. А темрява деколи настільки густа, що її хочеться змити під душем. Та у моєму Вифлеємі вода існує лише у колодязях у напівкрижаному стані. Такою холодною водою такої холодної темряви не змиєш...

У моєму Вифлеємі, усупереч Аристотелеві, тиша й шум живуть одночасно і там само. Не чути дитячого сміху, батьківських настанов, пісень, гулу транспорту, шепоту сусідських пліток, воркотіння закоханих сердець. Життя тут зійшло у підземелля. А от шум у моєму Вифлеємі дуже шумний. Шум тут жорстокий, звучить на ураження, дірявить простір, ранить час і людські долі. Цей шум уміє пропалювати біло-білий сніг багряними краплями крові. Він гуде, свистить, тріскотить, гримить... і завжди боляче. Постріли лунають, коли прокидаюсь і коли засинаю,

зблизька і здалеку, від своїх і від чужих. Це продірявлений шумом пострілів Вифлеєм...

Простір і час тут видозмінюються. Сусідній будинок стає наступною бойовою позицією, і дійти до нього без відповідних попереджень і озброєного супроводу не завжди можливо. Кожен крок у моєму Вифлеємі — процес розпізнавання та ретельного аналізу: оглядаєшся, розмірковуєш, приймаєш рішення. Бо ж свистить. І деколи зовсім поруч. Віслюком тут не проїдеш. Доводиться пробиратися уздовж розторощених парканів, деколи — напівприсідки перебігаючи із дистанцією у вісім метрів один від одного, уникаючи знерухомленого погляду чийогось прицілу. Треба дивитися під ноги та не забувати про розтяжки, по боках — та не забувати про снайперів, не стояти на дорозі, аби вітер не задув у плечі дурну кулю.

Як і у всякому Вифлеємі, у моєму місцева фауна шукає людської дружби. Природа, сконфужена жорстокістю та насиллям, холодом і голодом, тягнеться до людини, шукаючи захисту, тепла, людяності. Перелякані та покинуті звірята горнутья одне до одного та гуртуютья навколо своїх камуфльованих друзів. На кожній бойовій позиції свої ясла.

У мого Вифлеєму, як і годиться, є своя таємниця, прихована від очей сильних і могутніх, незбагненна мудрим та розумним цього світу, своя дуже людська мрія. Сергій мріє після війни добудувати будинок. Паша-кіборг думає про водійські права для сина. Андрій планує одружитися. Толя сподівається, що зможе повернутися на своє робоче місце. Так, у продірявленій дійсності мого Вифлеєму, у його темних

підземеллях і на його спустошених вуличках, окрім холоду та самотньої порожнечі, мешкає вона — надія. Її можна помітити, лише уважно вдивляючись крізь прострелені діри у напрямку неба. Надія на те, що колись таки зійдуть сніги та скреснуть усі можливі криги і повернеться весна; що цей потворний сюрреалізм доживе до свого фінального акорду, відбринить остання нота, упаде, не досягнувши своєї цілі, остання куля, у світлі нового світанку назавжди згаснуть сутінки людського безумства і всі мешканці цієї історично-апокаліптичної драми — мої люди — зможуть повернутися додів під щирі аплодисменти усенародної вдячності... Живими!

Бог прийшов у зранений злом світ, аби зцілити діри людського серця, зігріти його своєю любов'ю, осяяти світлом надії. Прийшов малим і слабким, убогим і безпритульним. Але прийшов! І прийшов назавжди! У цьому суть кожного Вифлеєму — з нами Бог! Надія — це завжди виклик, а кожен виклик вимагає відважного серця, аби віра стала дійсністю. Надія потребує відважного серця, аби стати любов'ю, здатною на перемогу... Навіть у розстріляній дійсності може оселитися надія. Крізь діри, навіть від куль, завжди можна побачити небо. Залежить лише, у якому напрямку дивитися...

З Різдвом Христовим вас, мої люди!

КІЛЬКА ПРОСТИХ ДУМОК ПРО МОЄ РІЗДВО...

Колись про таке читав лише у книжках та переглядав у кінофільмах, ніколи не підозрюючи, що сам удостоюсь стати маленьким учасником такого великого таїнства: Сповідь на горищі у той час, коли над дахом грізно гуркотять черги АГС та літають міни; Євхаристія під землею, посіченою купою металу та вогню протягом місяців жорстокого протистояння, у холодній темряві тісного приміщення; дорога на Різдвяну літургію під гул «Градів», що залпово летіли над моєю головою у напрямку Донецького аеропорту. І все це було зовсім по-справжньому: справжні постріли, справжні снаряди, справжня кров, як і справжньою була відвага тих, хто зі зброєю в руках став на захист самого життя. Ніколи не міг уявити собі... Історія таки має властивість повторюватись...

Зранку напередодні Різдва розносив просфору по наших позиціях. Звичайна процедура: тут спокійним кроком — там підстрибуючи, то снайпер — то АГС, то чужі — то свої. Аж раптом — прямо переді мною мінометний обстріл однієї із позицій, що спровокував шквали стрілянини. То був момент шалено сконденсованого напруження, коли б'є по барабанних перетинках, а ти не орієнтуєшся, звідки стріляють і куди саме бігти! Ніби ціле небо розривається саме у тебе над головою, а все повітря стає жорстоко

пропаленим і смертельно небезпечним. Присів. Навприсідки прошмигнув крізь велетенську діру у продірявленому бетонному паркані. Сиджу під тим парканом у якомусь присипаному снігом парку і думаю про те підземелля, де, зазвичай, переховуємося від серйозних «опадів». А тут — одного захисту і різнокаліберний, з коротенькими перервами, гул над головою. Якою ж смачною видавалась мені тиша у ті коротенькі міні-миті без пострілів!!! Яюсь зовсім спокійно і без зайвої паніки, стоячи на колінах у снігу — бо ж не можна ставати на повний зріст, а лягати у броніку в сніг теж не відважився — олився... Без паніки та хаотичного руху думок, зовсім неприродно щодо ситуації, в якій був. Просто спілкувався з моїм Творцем... Не знав, про що саме молитися, коли ризикуєш потрапити під кулю... У голові спокійно прокручувалися слова моєї улюбленої молитви: «Господи, я — твій...» На все життя запам'ятаю той пухнастий сніг, ті посічені й присипані снігом дерева, ту тишу і те тихе й спокійне спілкування із Творцем Всесвіту в координатах відсутності простору та часу, свідками якого були лише пухнастий сніг, посічені та присипані снігом дерева і нетривка тиша, безжалісно розстрілювана усіма можливими видами вогнепального божевілля... Спокуса — завмерти, не рухатись, залишитись на місці уявної безпеки. Любов не геройствує, вона смиренно, зовсім спокійно й цілком природно, піднімається й продовжує шлях, іде туди, куди не йти не може...

У хаосі жорстокої деструкції хочеться просто бути якимось променем Божої надії. Не дистриб'ютором психологічного-ідеологічного концепту типу «все обов'язково буде добре»,

а справжнім свідком справжньої надії, зродженої з обіцянки Того, хто сам є любов'ю — щирою та щедрою, і завжди вірною, явленою у плоті й крові людської історії, безпритульною у Вифлеємі, розп'ятою на Голгофі, воскреслою і завжди живою, без сліду насилля над людською свободою, без тіні обману, тією, яка «не шукає свого» (1 Кор. 13,5), а «принизила себе, прийнявши вигляд слуги» (Фил. 2,7), аби завжди залишатися справжньою. У війні ідеологій неминуче перемагає онтологія...

Різдво можна святкувати по-різному. А можна й із холоднющими маринованими помідорами та несвіжим батонном на Свят-вечір, замість куті з пампухами, і з пострілами танка та гулом артилерії, замість колядок. Зірки не було, зате були «зажигалки» з хвостами комет, що освітлювали навколишню територію. Тарахкотіло усе та усюди. У свято народження Месії смерть ширяла над нашими головами і навколо нас, вистрілюючи із непроглядної темряви кулями та уламками мін. Коли божеволіє людина, здається, цілий Всесвіт ховається у ніч. Останній рубіж, за який темрява веде невтомну боротьбу — серце окремої людини... Людське серце — остання фортеця, яку не можна здати ворогові, Вифлеєм, у якому, попри темряву сумнівів, відчаїв, втоми, завжди хоче народитися Бог, аби бути з людиною...

Моторошно повертатися дорогою, на якій уже довелось кілька разів потрапляти під обстріл. Тим паче, що й ніколи не можливо знати, коли саме і в якому саме напрямку пролунає наступний постріл. Але іншого шляху деколи просто не існує... Не можна дозволити собі завмерти

соляним стовпом перед власними страхами, поступово конвертуючи їх у жорстоку ненависть. По-людськи переживши страх, ми покликані зі смиренною певністю вірної любові підніматися й прямувати далі, дивлячись у самі очі потворної небезпеки, в очі смерті. Іншого шляху не існує, окрім шляху щирої та щедрої і до кінця вірної любові! Страх змушує нас ненавидіти, підштовхує до розпачу та відчаю, до недовіри та закам'янілої самовпевненості, руйнуючи зрештою цілу структуру особистості. Не можемо дозволити собі стати заручниками наших страхів...

АБИ ЖИТТЯ ТРИВАЛО!..

На Авторадіо — стан руху автотранспорту на столичних дорогах, на Хрещатику — усміхнені, задумані, втомлені і просто люди, у метро — потік людських тіл із усміхненими, задуманими, втомленими і просто людськими обличчями. Життя вирує буденними ритмами, гуляє брудними вулицями, пливе болотними артеріями зимового міста. У Києві — січень, у драмтеатрі — прем'єра, у найближчому відділі ПриватБанку — черга до терміналу, а мої хлопці — у бліндажах, у темних підземеллях українського фронту, у тих самих схованках, у яких іще вчора доводилось сидіти й мені під час артобстрілів, саме тоді, коли по Хрещатику бігали усміхнені, задумані, втомлені й просто люди, пронизуючи сірі київські будні строкатістю просто людських мрій і навіть не здогадуючись, що десь у темних підземеллях українського фронту сиджу я... Не люблю «Градів». Вони із скаженим вереском роздирають землю і ранять людську чуттєвість, заставляють кровоточити найдрібніші капіляри людської психіки, руйнують якесь базове відчуття спокою, безжалісно розтерзують, розривають, шматують щось дуже живе, дуже людське... декому уже протягом місяців... Не люблю війни. Війна — жорстока і з дуже нелюдським обличчям. Людність завжди із протилежного боку кровопролиття. Я бачив її в поглядах

наших захисників. Я бачив багато людяності на війні... на самому передку. Саме у неї цілилися ворожі снайперські приціли, саме у неї не припиняють стріляти ідеологічні збочення кремлівського режиму, саме її захищає сьогодні український солдат.

Старший лейтенант
Євген Подолянчук
(04.07.1991-19.09.2014)

Хтось вирішив, що істину можна сконструювати у лабораторних умовах. Результат — тисячі загиблих і поранених, мільйони запаморочених і готових убивати: інколи зброєю, інколи власною байдужістю. Хтось ховається в окопи від снарядів, хтось — у власні ілюзії від власних страхів, теж здатних убивати у нас людське, а хтось сьогодні стоїть на лінії вогню — дуже реальній і дуже конкретній, уламками заліза викарбуваній, кров'ю написаній по рідній українській землі. Позбавлений світла і тепла, їжі і сну, ласки та розуміння, у поті, машинному маслі та крові, велетнем стоїть над нашою переляканою ницістю усміхнених, задуманих, втомлених і просто людей... А стоячи, захищає собою найдорожче, що є у нашого народу — його людяність... від бруталності та банальності, від жорстокої байдужості, від ілюзій та безглуздої беззмістовності, від жадності самолюбної, від зверхності бездумної, від убогого невігластва та внутрішньої убогості. Бо ж стоїть! Хоча й міг би створити для себе власну «правду», утекти від себе та своєї відповідальності. Не втік, стоїть! Ціною власного життя!..

Увечері сходив у філармонію на шлягери ХХ ст... з метою реабілітації. Коли зі сцени зазвучали «Два кольори», перед очима нестримно попливли обличчя з фронту, саме ті, у яких я зустрів саму людяність — усміхнену, задуману, втомлену і просто людяність... Аби життя тривало, мусимо стояти — усі разом і дуже впевнено. Духовне дезертирство таки убиває. Сьогодні можна повернутися до Києва, але не можна повертатися з фронту!!!...

...

Львів. Кав'ярні й туристи. Затишні освітлені вечірні вулички... Розмова:

— Отче, у вас на рясі грязюка засохла.

— Так. Це болото з Пісків і з Дебальцевого.

— Але ж ви уже два тижні тому повернулись. Чому не отрусили його?

— Боюсь. Боюсь, аби отрусивши його з ряс, не отрусити з пам'яті...

(15.02.2015)

З БОГОМ!

Дихалось важко. Сірішим за найсіріший зимовий ранок увійшов я в метро, і мені зовсім не було соромно за мою сірість. У ділянці серця щеміло... з учорашнього вечора, коли повідомили про загибель Юри... під Дебальцевим...

Капітан
Юрій Бутусов
(13.03.1989-16.02.2015)

Як???... Ми ж із ним бачились усього місяць тому, за кілька днів до мого виїзду на схід! На шляху додів, де з нетерпінням його після чергового завдання в зоні АТО очікувала мати, Юра заїхав у гості й до мене до Києва:

зустріч, яку давно планували, але ніяк у нас не виходило. Прогулялись столицею, поспілкувались. На моєму холодильнику залишив наліпку-сувенір, яку привіз із Кіровограда... З Юрком знайомий іще з його курсантських років у Львові. Тепер бачилися з ним і під Слов'янськом, і заходили один до одного на каву під Краматорськом: після повернення із чергового бойового завдання сідали на траві поруч із його наметом, пили каву та уголос розмірковували. Трішки допомагав його підрозділові матеріальним забезпеченням. Коли минулого місяця перебував у Пісках і в Дебальцевому, чи не найбільше повідомлень отримав саме від нього:

«Юра: Как Ваше настроение? Как обстоят дела?

Я: Пішла якась серйозна артилерія!!! Цілий день такий!!!

Юра: Давайте ко мне в гости. У меня безопаснее. Думайте о приятном. Больше не знаю, чем помочь.

Мне помогает...

Доброе утро! Как вы, не мерзнете? Может передачку?

Я: Здоров, Юра!!!;) Мерзнем!!! Но боремся с морозами!!! Як ти???

Юра: Я нормально. Отдыхающих ещё неделька.

Я: Збираюсь на Дебальцеве.

Юра: Я слышал. Может, там теплее)))

Я: Поїдемо грітися!!!

Юра: Это приглашение? ;)) Я воздержусь. Мне и здесь не сильно холодно!

Я: Хитрий!!!!

Юра: Нет. Честный)))))))) Удачи и окуратнее!!!!!!

Я: Дякую, Юра!!! Гарного тобі дня!!!!;)

Юра: Спасибо и Вам без осадков...»

...Після недавнього повернення зі сходу, мені часто звертають увагу на те, що я не лише схуд, але й ніби постарів на десять років. Не постарів, просто мене стало десь на десять років менше, якась частина мене уже назавжди відійшла з моїми друзями. І взагалі, коли оглядаю події минулих місяців, з'являється якесь дивне відчуття, ніби мене стає все менше й менше, ніби поволі випаровуюсь, як роса на сонці...

За вікнами вагона повз мене пропливала столиця. І так мені хотілося, аби потяг летів швидко-швидко — швидше, аніж просто дуже швидко — щоб втекти від власного болю і від усіх, кого мій біль не торкає, аби, можливо, просто наздогнати когось із них...

Довелось докласти титанічних зусиль, щоб відчитати дві лекції у семінарії, намагаючись спокійно й адекватно говорити про дуже високі матерії, деколи навіть ввічливо посміхаючись, попри тупий біль під серцем. Ніхто й не здогадався, що болить... У маршрутці відключився і нерухомим поглядом заблукав десь поміж спогадами: світ довкола виглядав смішним і порожнім. Думки хаотично роїлися коридорами свідомості. Упродовж цілого дня повз мене проходили люди: викладав, слухав, спілкувався, відвідував поранених, відповідав на телефонні дзвінки. І так мені дуже хотілося бути з ними по-справжньому — завжди хочеться — але, на жаль, деколи щось дуже болюче стає на перешкоді. Якась частка мене, здається, уже давно не тут... І тоді з любов'ю та повагою до усіх, хто мене оточує, просто

хочеться щиро попросити вибачення: Дорогі мої, найкращі у світі люди, якби ви лише знали, як мені деколи важко жити з вами, коли постійно доводиться помирати з ними...

«Юра: Вечер добрый!

Я: Привет, Юра!!!

Юра: Завтра выезжаю...

Я: Держитесь там!!! Все будет хоккей!!!

Юра: Уверен!

Я: Я тоже!!! З Богом!!!...»

Спочивай з Богом, друже!..

Я МАЮ ЧАС...

Кажуть, досвід — річ корисна. І я в цьому теж глибоко переконаний. Від людей із поважним життєвим досвідом неодноразово чув про те, що з віком час, здається, пришвидшує ходу. Тепер уже й сам маю нагоду переконатися в цьому з власного досвіду. І справді, проходить, минає, зникає, розтоплюється, тане, як припорошений зимовий сніг під березневим сонцем, і кудись пливе. Мабуть, у вічність... І що більше його туди відпливає, то емоційно яскравішим стає моє бажання не втратити жодної миті...

Насилля, фізичне чи то моральне, духовне, руйнує звиклий для людини досвід простору та часу, нищить мить як мікроодиницю виміру людського буття у світі. Ці базові категорії нашого буття «тут і тепер», структурні складові людської особистості, розкладаються, редукуються, колапсують до хаосу. Куля пронизує не лише повітря, вона спотворює звикле для мене сприйняття дійсності, продірявлюючи особистий досвід простору та часу: координати мого буття у світі, мій конкретний просторо-час, наповнюється загрозою, страхом, жорстокістю, болем, інколи кров'ю, інколи смертю... Деколи, з метою самозбереження, ми змушені втікати в інші форми простору та часу, можливо, теж не цілісні, проте, не настільки

загрозливі, не такі небезпечні. І людина творить... власний просторо-час на уламках онтологічних колапсів.

Увечері по наших позиціях на відстані кількасот метрів почала працювати артилерія. Перебувати ззовні було зовсім небезпечно — простір небуття. У той же час холодний січневий вітер, змінивши напрямок, почав задувати увесь дим із нашої пічки-буржуйки до самої криївки, роблячи зовсім неможливим перебування всередині: дим вдирався в очі, блокував дихання, виганяючи усіх зі сховку, жорстоко забороняючи нам бути. Під землею — дим, над землею — розриваються артилерійські снаряди: куди діватися людині??? Де знайти простір і час для конкретного людського буття?.. Жорстока онтологічна колізія кожної війни...

Лише з віком людина замислюється над обмеженістю свого існування, а омріяні обрії, здається, віддаляються вже безповоротно. І тут, буває, стає сумно... Комусь можуть опуститись руки; сила спротиву стосовно всього, що лише вчора вимагало невпинної повсякденної боротьби, піддається спокусі, робить крок назад, згасає, і ми починаємо минати. У думках і в серці... Обов'язково повіє прохолодою, хоча десь-там глибоко жеврітиме іще кволе, але впевнене бажання тепла. І це не залежить від віку, а радше від досвіду вже прожитого.

— Коли подумки життя залишаю за плечима, куди спрямовувати погляд?..

— У напрямку наступного досвіду.

Бачу руки наших військових, конкретні припорошені чоловічі руки, які під шквальними обстрілами противника

простягаються із майже небуття у напрямку майже смерті, аби звідтіля повернути людину, допомогти комусь вижити. Страшно і боляче, і всупереч усім законам логіки та фізики, в контексті вигаданого просторо-часу народжується нова можливість, майже твориться нове життя, попри таку густу присутність смерті. Діапазон людських можливостей здається невичерпним, коли людина захищає людське життя. Досвід божественного гатунку — відстояти життя перед грізним обличчям смерті!

Не можна піддаватися монотонній буденній одноманітності, зокрема, коли та позначена жорстокою невизначеністю. Варто завжди мати про запас якийсь дотепне запитання, якийсь новий погляд, свіжий і вільний, як подих вітру. Не гоже лякатися сірої дощової днини: замурзані хмарами ранки сприяють містичному травленню. Доволі пірнути в тишу, тримаючись свідомістю за пульс дійсності, або заглянути в таємничу казку дитинства. Повірте: надзвичайний досвід! Можна знову спробувати пройтись добре знайомими вулицями, лише цього разу з чистим і безтурботним серцем. Зрештою, можна зупинитись і намагатись збагнути, яким багатим на кисень є повітря, а небо — на зорі.

Насправді, гадаю, не втратити часу не так уже й важко. Моя таємниця проста: достатньо наповнити кожну мить чистим і щирим, як ранішня роса, добром. Узяти із глибини серця і покласти в час. Недорого, але надзвичайно красиво. Найважливіше — допомагати людям повірити в їхню доброту. Зло нівечить і вбиває сумнівом. Повірити в свою доброту — значить відшукати в собі Бога. Тільки Він

насправді є єдиним джерелом усякого добра. І тоді очам обов'язково запахне весною. Світ прокинеться і в мені, і навколо мене. І шалено захочеться пригод — дуже дійсних, з морськими хвилями, гаванями та вітрилами. І нехай поряд рвуться міни, а над самою головою свистять кулі. Простір знову стане безмежним, а горизонти повсякденного буття — привабливими, як у дитинстві. Надія дозволить мені заглянути туди, де світло розуму губиться в темряві фактів. Та й з нею якось тепліше, з надією...
Я маю час. Ось він, у моїх долонях, і я можу виліпити з нього вічність...

ПРОГУЛЯНКА З ВІТРОМ

На Личаківському кладовищі Львова учора під вечір було тихо і дуже спокійно: будній день; люди заклопотано носилися вулицями міста, вирішуючи якісь важливі справи; поскрипували трамваї; старою бруківкою торохкотіли маршрутки... Я завітав поспілкуватись із хлопцями. Кожного разу, коли буваю у рідному місті, заходжу провідати моїх друзів. На ділянці кладовища, де захоронено бійців АТО, не було нікого, окрім нас із вітром. Ми тихенько прошмигнули боковим входом. Я помолився і присів на сірі гранітні сходи навпроти могил, що по-військовому вишикувалися рядами і дивилися на мене молодими обличчями кольорових фотопортретів. Майже всі усміхнені... Холодний вітер вимахував жовто-блакитними знаменами та стрічками на похоронних вінках. Подекуди мерехтіли свічки. Було спокійно і якимось дуже затишно, майже як удома.

Декого із них знав особисто, з іншими ніколи до цього не спілкувався, проте усіх нас щось об'єднувало: не так давно усі ми разом були десь там, на сході... сьогодні ж я сидів на мармурі, а вони дивились на мене усміхненими фотообличчями... Нездоланна відстань боліла: не простягнеш і не потиснеш руки, не перекинешся жартом з тими, кого знав особисто, не познайомишся із тими, з ким

тут зустрівся уперше. У мене вже набиравось чимало власних фотографій із усміхненими обличчями військових друзів, з яких лише одна пара із усіх там зафіксованих очей може сьогодні вдивлятися в усі інші... Поглядом поволі пересувався поміж могилами: Кірюха, Влад, Макс...

У хронології існує такий особливий день — «колись». І він обов'язково настає. Людське життя розпочинається і завершується «колись». І все, що у житті людини трапляється, трапляється того ж самого дня. Знаю, якогось «колись» я з ними таки зустрінусь. Порозпитую, чи не сумували за ароматами львівської кави та воркотінням сивих голубів? Чи не хотілось їм знову пройтись львівськими вуличками, по яких іще недавно наздоганяли своє майбутнє? Заглянути в очі рідних і коханих, для яких вони були єдиними і найкращими на цілий світ?.. «Колись» закінчиться й ця війна — обов'язково закінчиться: усім війнам властиво закінчуватись! А от відстань поміж нами завжди болітиме, аж доки не настане наше «колись»...

Посидів. Поспілкувались. Сонце хилилось до обрію. Робочий день уже наближався до свого завершення і люди заклопотано носилися вулицями міста, прямуючи до своїх домівок; поскрипували трамваї; старою бруківкою торохкотіли маршрутки... Попрощався з хлопцями, і ми з вітром попрямували до виходу... Віддаляючись, відчував, як спину мені пропалювали молоді й усміхнені погляди із кольорових фотопортретів... Такі близькі, такі дуже рідні... найкращі у світі захисники, найкращої у світі Вітчизни...

(16.02.2015)

ВИПУСКНИКИ

Під звуки національного гімну та урочистих маршів країною прокотилась сьогодні хвиля випусків із військових вишів. Хвиля дострокова, бо ж час — воєнний. Уважно вдивлявся в шеренги вчорашніх курсантів з сьогодні уже лейтенантськими погонами: крокували з високо піднятими підборіддями, з поглядом, що, здавалося, уже сягав майбутнього... Сьогодні — дуже щасливі, бо чогось таки вже досягли. А завтра їх очікують реалії військової служби: недоспані ночі, напружені дні, жодного особистого життя, салідоли-валідоли, зтянуте керівництво, невпевнені підлеглі, тонни нервових цигарок, нестача коштів для оплати житла та дитсадка, пошук праці для дружини і броніка для виїзду в АТО, жорстокість війни та щирість дружби і, попри все, — подиву гідна любов до життя! Військові, мені здається, уміють відчувати життя по-особливому, якимось значно глибше...

Дивився на марш із зворушенням, бачив у строю Віталіка, Степана, Женю, Ігоря, Кіріла, Дана, Юру, Рому, Сергія та усіх тих молодих офіцерів, кого лише кілька років тому вітав із завершенням навчання і які сьогодні уже з гідністю справжніх захисників Вітчизни, з честю сповнивши свій обов'язок і до кінця вірними присязі, покрокували у вічність... Стало боляче. Так сильно захотілося, аби цим

лейтенантам довелось захищати лише мирне небо над рідною землею!

У складній структурі держави не існує інституту більш інтимно з нею пов'язаного, аніж Збройні сили. Кожну тривогу, кожен біль, кожен нестаток і кожна рану в тілі чи в сумлінні держави їх представники відчують не лише серцем, але й фізично. Хвороби державних інститутів дуже швидко стають і їхніми власними. Тому так хочеться, аби вціліли, аби виробили в собі імунітет проти усяких підступних недуг, що накопичились протягом десятиліть у генах попередніх поколінь, аби були зразком офіцерських чеснот і щиро дбали про гідність свого народу, дбали з любов'ю. Аби справді «були», а не лише «видавалися», офіцерами Збройних Сил України — найкращими у світі захисниками найкращої у світі Вітчизни!!!

(28.02.2015)

...

— Альо! Альо! Ваня, ти папу любиш?.. Ти мій синочок
любимий-любимий! Альо! Синочок, ти за папою скучив? Я за
тобою дуже-дуже! Ваня, а дай трубку Насті. Ти мене чуєш?
Настя? Настя, ти дуже гарна людина. Не просто тому, що ти
моя донька. Ти просто дуже гарна людина... Коли мамка
каже: «Як прийдуть до Полтави, підеш!» — це дурня! Папа
сьогодні так далеко, щоб ті падлюки не прийшли до
Полтави.

Нас тут багато, але немає нікого, уявляєш, у кого б не було
дітей. Комуś двадцять років, і у нього вже є дитина,
уявляєш? Комуś сорок, і у нього уже троє діточок. Ми усі тут,
аби боронити діток!...

(11.04.2015)

СВІДКИ НАДІЇ

Покликання християнина має свої особливості. Воно дозволяє поглядом віри сягнути значно глибше у дійсність, аналізувати те, що відбувається категоріями іншої, не людської мудрості. У Євангелії Господь докоряє фарисеям та садукеем за їхню нездатність «розпізнавати знаки часу» (Мт. 16, 3), а, отже, відчитувати Божу присутність у конкретності історичного моменту, за їхню неспроможність духовного аналізу та інтерпретації дійсності, через яку Творець об'являє «тайну своєї волі» (Еф. 1, 9). У багатовіковій історії ізраїльського народу функцію духовної інтерпретації суспільної дійсності виконували покликані Богом пророки. Вони чули більше, ніж доступне людському вуху, і бачили значно глибше, ніж сягає людський погляд. Аналізуючи суспільно-політичні реалії свого часу, пророки вчитували із конкретної події глибокий духовний зміст, стаючи, таким чином, свідками Божої присутності у житті свого народу. Пророча функція духовного читання історичної дійсності стає також і складовою християнського покликання. Саме тому запитання, яке кількаразово лунає із Господніх уст до пророка Єзекиїла, коли Господь показує йому усі негаразди тогочасного ізраїльського суспільства, може мати сьогодні особливе значення й для кожного із нас зокрема у процесі нашого особистого духовного розпізнавання: «Чи бачиш,

сину чоловічий?» (Єз. 8, 6. 12. 15). Гадаю, що кожному із нас вартує сьогодні поставити собі це запитання: «Що саме бачу я?» Пильно вдивляючись у сучасний стан українського суспільства, можна зауважити чималу кількість викликів миру та справедливості, гідності людської особи та гідному розвитку цілого народу, а, отже, — викликів і запрошень для кожного християнського сумління.

Я особисто бачу сьогодні на моїй українській землі глибокі рани від пострілів гармат та розривів мін і снарядів; бачу, як безжалісно роздирають її колони бронетехніки країни-

агресора, як плюндрують її сліди майже десяти тисяч російських солдат. Бачу бруталне порушення засадничих принципів та основних норм міжнародного права, зовнішню агресію, що розгортається на економічному, інформаційному та воєнному фронтах, де мій народ сьогодні намагається мужньо тримати оборону. Бачу бездонну порожнечу в погляді матері, яка ось уже протягом місяців не хоче повірити у те, що її сина Сергія немає в живих — намагається переконати цілий світ, що у нього просто дуже особливе й важливе бойове завдання і він обов'язково повернеться... Бачу сльози молодої дружини із двома майже дворічними близнятами, які невтішно сумують за батьком, що віддав своє молоде життя за Вітчизну, чекають, і годі їм збагнути, що побачити його у рідній домівці уже не доведеться. Колись, коли підростуть, підуть у школу, мати обов'язково розповість їм історію про подвиг молодого офіцера ЗСУ, який загинув, виконуючи свій обов'язок, як герой... також і за них. Бачу ріки похоронних процесій із домовинами близька 2000 українських військовослужбовців, що протягом ось уже майже року невпинно пропливають вулицями міст і сіл моєї Батьківщини. Бачу й тих, кого уже ніхто не бачить, бо, склавши власне життя як цілопальну жертву за майбутнє свого народу, пішли у безвість, невідомі солдати ХХІ століття... Бачу тих, які повільними кроками намагаються повернутися до життя, ведучи невпинну боротьбу із фізичними та психічними наслідками участі в бойових діях. Бачу розбиті сім'ї, що втратили годувальників, поламані долі, розтрощені мрії та плани на майбутнє. Бачу верей людей, що змушені залишити рідні домівки — усе, над чим

трудилися протягом років, — і, позбавлені відчуття безпеки та певності, вирушити з родинами у пошуках більш спокійного притулку.

«Чи бачиш, сину чоловічий?..»

Бачу. Бачу виснажених, розстріляних, пошматованих, поранених, невиспаних, наляканих і озлоблених, роздратованих і розчарованих, байдужих і дезорієнтованих, самотніх і голодних, без тепла і світла, без родинного затишку і впевненості у завтрашньому дні. Бачу, як військові дії на Донбасі, приводять до скорочення виробництва у країні, втрати робочих місць, спричиняють погіршення інвестиційного клімату й зростання бюджетних витрат на фінансування армії та відновлення знищеної інфраструктури. Бачу, як різко упав рівень життя населення унаслідок політичної та соціально-економічної кризи. Девальвація національної валюти та високий рівень інфляції, що провокують різкий ріст цін на товари та послуги, а також замороження росту мінімальної зарплатні та соціальних виплат, призводять до погіршення рівня життя населення, до зубожіння пересічного українця. Не сприяє покращенню економічних показників і брак ефективних реформ у судовій системі, у сфері боротьби з корупцією, адміністративної та інформаційної політики, попри перезавантаження політичної системи країни після Революції гідності. Зростає рівень злочинності. Українці стають біднішими, а довіра до влади вичерпується.

«Чи бачиш, сину чоловічий?..»

Бачу. Бачу, як виснажений народ поволі втрачає сили для збереження ідейної єдності, як за умов зовнішнього

інформаційного втручання ідея загального, спільного блага розкладається, фрагментується до часткових регіональних чи групових інтересів. Бачу, як страх і непевність сіє сумнів та спонукає до недовіри й відчаю. Внутрішня втома призводить до усе частіших розбіжностей у лавах волонтерів, до перемоги власних амбіцій над турботою про спільне добро. Бачу, як страждають добрі люди через власне безсилля перед торжеством зла, перед, здається, безвихідністю ситуації; як деколи втікають у «внутрішню еміграцію», обезсилені власним безсиллям. Бачу, як важко добрій і розумній людині вистояти перед таким жорстоким і цинічним спотворенням правди у пропагандистській війні російських медіа. Відчуття справедливості змушує душу страждати від конвульсій, спричинених безглуздими ідеологічними нісенітницями, що спонукали громадян моєї країни проливати братню кров чужою зброєю.

Бачу, як ворог невтомно трудиться, аби моему народові у цей важкий час забракло єдності умів і сердець. Найважливішою функцією політичної влади у державі є забезпечення єдності суспільства. Політична, ідеологічна та соціально-економічна криза в Україні призвела сьогодні до найнебезпечнішої для української державності кризи — радикальної недовіри до інститутів політичної влади як таких. Боротьба, як дехто висловлюється, «за Україну, а не за державу» може призвести до остаточної дезінтеграції та розпорошення суспільства. Дух народу, аби не загубитися у нетрях історії, потребує реального та конкретного втілення у державних інститутах. Недовіра призводить до байдужості та жорстокого відчаю, замість діяльної відповідальності за реформування

інститутів влади з метою їх відповідності інтересам народу.
«Чи бачиш, сину чоловічий?..»

Бачу. Сьогодні ми усі бачимо жорстоку агресію країни сусіда, страждання та смерть тисяч невинних людей; бачимо бідність, спричинену економічними негараздами, та розгубленість і дезорієнтацію, посіяні інформаційно-пропагандистськими заходами ворога, що призводять до відчуття особистої безпорадності перед загрозою та до внутрішнього спустошення й виснаження, до недовіри та браку єдності. Пильно вдивляючись у стан українського суспільства та аналізуючи виклики його сьогодення, хочеться промовити спільно з пророком Єремією: «Очікуємо ми миру, та добра немає; очікуємо ми порятунку, аж ось тривога» (Єр. 14, 19). Бачу, і «око моє печалить мою душу» (Плач Єремії 3, 51). Але погляд віри сягає значно глибше.

У щирій і дуже відвертій молитві автор 11-го псалма звертається до Бога із надзвичайно непростим запитанням: «Коли руйнуються основи, що має праведник робити?» (Пс. 11, 6). Сьогодні, можливо, його слова, як ніколи актуальні для кожної християнської свідомості. Протягом останніх тижнів мені особисто неодноразово доводилось ставати свідком глибоких внутрішніх борінь, справжніх духовних баталій дуже добрих і мудрих людей, які перебувають на межі виснаження свого психологічного ресурсу, побиваючись про долю рідного народу та не маючи конкретних відповідей на запитання, що сьогодні турбують у нашому суспільстві кожного. Що робити, коли зникають усі звичні для людини ціннісні координати, руйнуються інститути, що здавались непохитними, у жорстокості подій

зникає будь-який зміст? Що робити праведникові, коли відверта брехня затьмарює світло істини і зло здається нездоланим, а в серці і довкола стає темно й моторошно? Відповідь, яку автор вище згаданого псалма знаходить для себе, можна звести до дуже простого висновку: коли руйнуються основи, праведникові треба залишатися праведником, людиною, яка служить правді та живе справедливістю: «Господь бо — справедливий, любить правду» (Пс. 11, 7).

Життя християнина у світі за своєю суттю є таїнством, видимим історичним втіленням універсальних ціннісних євангельських орієнтирів у конкретності історичної, соціокультурної дійсності, що становить у певному суспільному контексті, у «тут і тепер» нашої історії, метаісторичну істину та красу Царства Божої любові. А Царство Боже, — каже апостол Павло, — це «праведність, мир і радість у Святому Дусі» (Рим. 14, 17). У такому контексті Христові послідовники покликані бути навіть сьогодні, у буремний період історії нашого народу, перед, здавалося б, нездоланими викликами часу, живими свідками того, що «утиск виробляє терпеливість, терпеливість — досвід, а досвід надію» (Рим. 5, 3—4). Сьогодні, як ніколи, ми з вами покликані стати свідками надії — міцної та глибокої віри у нездоланну силу любові. «Надія ж не засоромить, бо любов Бога влита в серця наші Святим Духом, що нам даний» (Рим. 5, 5). Наша надія — це не продукт інтелектуальних потуг людини, не психологічно-ідеологічний конструкт, а жива довіра до Божого милосердя. Нашою надією ми стаємо живими свідками Божої милосердної турботи про

людину.

У моторошні часи, коли страх і хаос довкола нас можуть затьмарити спокій у нашому серці, притупити гостроту та витонченість багатой палітри людських почуттів, коли смуток і розпач можуть спотворити наше сприйняття дійсності та позбавити нас можливості належним чином оцінювати ситуацію й ефективно відповідати на усі її виклики, тільки світло надії здатне розсіяти непроглядну, здавалося б, темряву людського відчаю. Життя християнина по своїй суті — життя надією, довірою до Того, хто запросив нас до духовної мандрівки, до пригоди, здатної змінити світ. Ми не бачимо, ми ніби пересуваємося в темряві невідання, але керуючись світлом надії. «Надією бо ми спаслися. Надія ж, — каже апостол, — коли бачить, не є надією, бо хто що бачить, чому б того й надіявся? А коли надіємося на те, чого не бачимо, то очікуємо з терпеливістю». (Рим. 8, 24).

Капітан
Володимир
Марковський
(11.06.1988-20.01.2015)

Старший лейтенант
Дмитро
Івах
(01.10.1989-18.01.2015)

Капітан
Максим
Савченко
(05.03.1989-19.07.2014)

Можливо, зараз нам справді дуже важко побачити, куди саме веде шлях, яким сьогодні прямує наш народ, однак саме надія здатна створити для нас обрії обіцяної землі, накреслити контури нового Єрусалиму. Надія дозволяє нам жити й боротися за перемогу добра, пам'ятаючи, що ми не одні, що з нами Бог, коли ми з Богом, а значить, коли любимо по-справжньому — щиро і щедро, і до кінця вірно. Коли не намагаємось помістити цілий всесвіт в обмежені рамки власного розуміння, але тримаємо двері нашого серця навстіж відкритими, аби почути голос, досі нечуваний, мову, досі незрозумілу. Коли рушаться основи, ми з вами покликані залишатися свідками надії — вірними слугами правди та щедрими захисниками справедливості. Ми не маємо права піддатися спокусі розглядати лише людські середники, матеріальні ресурси та силу, як єдино достатні для розв'язання сьогоднішньої кризи та подолання її

наслідків, бо, як каже псалмопівець: «Марна надія конем перемогти, він не врятує великою силою своєю. Очі Господа на тих, що його бояться, що надіються на його ласку» (Пс. 33, 17—18) і «Я не надіявся на лука мого, і не спас мене меч мій; але Ти врятував нас від наших ворогів...» (Пс. 44, 7). Поглядом віри ми покликані сягати аж до глибин зраненого гріхом людського серця. «Нам бо треба боротися не проти тіла і крові, а проти начал, проти властей, проти правителів цього світу темряви, проти духів злоби в піднебесних просторах» (Еф. 6, 12).

У світлі надії ми бачимо, як виклики, які стоять перед нами, перетворюються на запрошення зцілити нашу зранену стражданням дійсність, бути вірними свідками Божої присутності з його народом — а значить, як сам Господь, «любити правду, жити справедливістю» (Пс. 11). У контексті пропагандистського насилля над самою правдою ми покликані бути її вірними і безкомпромісними захисниками, повторюючи разом із пророком Ісаєю: «Горе тим, що зло добром звать, а добро — злом» (Іс. 5, 20). Істина не клепається в ідеологічних кузнях, навіть коли ковалі називають себе духовними наставниками. Її невпинно шукає та знаходить лише справді смиренне серце, яке хоче слухати, аби збагнути, а не галасувати та вигукувати, аби не почути. Правда визволяє (Ів. 8, 32). Коли релігія перестає дбати про істину та свободу людського серця, обслуговуючи натомість інтереси влади та бізнесу, вона перетворюється на ідеологію, а ідеології властиво позбавляти людину свободи, використовувати її у своїх темних цілях. «Ми ж, які належимо дневі, будьмо тверезі, натягнувши броню віри та

любові й шолом надії» (1 Сол. 5, 8).

Бути свідком надії — значить також жити справедливою, а, отже, втілювати милосердя Творця щодо слабких і убогих, до тих, хто потребує захисту. Сьогодні у нашому суспільстві різко зросла кількість тих, яким необхідна наша підтримка: самотні батьки, вдови та сироти, покалічені та дезорієнтовані, позбавлені притулку та власної гідності. У темряві жорстокого страху та байдужості, ми з вами покликані стати втіленням невпинного моління за наших братів і сестер, милосердної долоні Творця, простягнутої до убогих, слабких, поранених і скривджених. Жити справедливою також означає бути вільним від компромісів із власним сумлінням перед обличчям сильних світу цього.

Коли довкола розгулює насилля, коли людське безумство, здається, бере гору над мудрістю, а в результаті ллється кров, ми покликані дивитися глибше. Сьогодні, як ніколи, ми з вами покликані дивитись крізь жорстокість людського серця у напрямку божественного в людині, уникаючи страху, що заражає нас ненавистю, нездатною дарувати життя. Ми з вами покликані бути таїнством Божої постійної та люблячої присутності у конкретній дійсності людської історії. Сьогодні важливий для нас час. Сьогодні наш час, час бути свідками надії — живої і діяльної віри у нездоланну силу любові. Сьогодні ми схожі на перших учнів Христа, що стояли у смутку й тривозі перед важким каменем витесаного у скелі гробу, перед власним відчаєм та внутрішнім спустошенням, перед простором смерті, який Божа любов перетворила на простір життя та надії для усіх часів та усіх народів.

Старший лейтенант
Віталій Бахур
(02.07.1989-14.06.2014)

Сьогодні я бачу обличчя мого народу, до якого Господь покликав кожного із нас, християн, звіщати Добру Новину. Воно втомлене, виснажене, але із поглядом, зверненим у напрямку майбутнього. Я бачу обличчя чоловіків і жінок, які сьогодні на передовій, часто позбавлені найсуттєвішого, ціною власного життя захищають наше спільне майбутнє; я бачу невиспані обличчя волонтерів, які ризикуючи усім, щедро і невтомно трудяться на всіх можливих фронтах нашого сьогодення; я бачу безстрашні обличчя медиків, що беззастережно кидаються у полум'я війни, аби врятувати людське життя; я бачу обличчя священників Христових, готових, озброївшись Словом Божим, вірно йти туди, куди, здавалося б, й саме зло боїться ступити. Для мене Україна

має очі. І сьогодні вони заплакані. Для мене її народ має серце. І у ньому сьогодні є особливе місце — для мене, для тебе, брате, для тебе, сестро, — сьогодні у серці нашого народу для нас є особливе місце. І хоча зараз воно нагадує пустелю, «лютими звірами зорану», вимір болю та страждання, смутку та беззмістовності, ми з вами запрошені пліч-о-пліч, усі разом, Божою благодаттю керовані, невтомно перетворювати її у «землю молоком і медом текучу», у простір надії. «Сміливо! І нехай ваше серце буде відважне, ви всі, що надієтеся на Господа!» (Пс. 31, 25).

«І вивів мене Господь у дусі й поставив мене серед долини; долина ж та була повна костей... і всі вони були пресухі. І промовив до мене: «Сину чоловічий! Чи оживуть ці кості?.. Оті кості — це все дім Ізраїля. Вони кажуть: Кості наші висхли, надія наша пропала, прийшов кінець нам! Тому пророкуй і скажи їм: Так говорить Господь Бог: Ось я відчиню гроби ваші і виведу вас, мій народе, з гробів ваших... і дам вам мій дух, і ви знову оживете, і я розміщу вас на землі вашій і зрозумієте, що я — Господь...» (Єз. 37, 1—4. 11—14). «Того дня скажуть: Ось він, наш Бог! На нього ми надіялися, і він нас спас» (Іс. 25, 9).

...

Існують хвилини, коли ти дуже добре усвідомлюєш, навіщо ти у цьому світі. Існують сповіді, коли ти, незважаючи на холодний вітер, від якого біліють пальці на руках і неможливо втримати епітрахиль на шиї поверх військового однострою, і незважаючи на холодний дощ, що, попри розлоге гілля самотнього дерева у ледве зеленому весняному

полі, спливає по чолі каяника у військовому однострої, стаєш маленькою часточкою незбагнено великого і такого справжнього таїнства, омитого сльозами щирого каяття, і тобі нестримно хочеться вигукнути на цілий світ: Боже, дякую, що я твій священник!..

Деколи мені здається, що лише військові капелани вповні усвідомлюють, яким потужним ресурсом володіють Збройні Сили України...

(19.04.2015)

ПРО СЕПАРАТИЗМ ДУХОВНИЙ

Вони грають у теніс і співають під гітару. На сніданок у них еспресо та вівсянка. Читають Пелевина та Айн Ренд, розбираються в дискурсах та відтінках сірого. Ходять на Книжкові Арсенали та на прем'єри у кінотеатрі «Київ». Вільно володіють англійською. Розуміються на тонкощах економічної теорії та геополітичних планах російських і світових еліт. У них майже похвилинно розписаний цілий тиждень і половина життя: вони знають ціну свого часу. Слухають оперу у Ла Скала, бігають марафони у Бостоні, смакують вишукані тістечка на Монт-Мартрі. Люблять лижі. Вільно плавають у блогосфері. Намагаються підтримувати баланс поміж працею та відпочинком. Займаються волонтерською діяльністю. Інвестують себе рівно настільки, наскільки можуть отримати принаймні мінімальні дивіденди та уникнути максимальних затрат. Суворо дотримуються білого вина до риби й птиці, а червоного — до м'ясних страв. В особистому житті та в громадській діяльності керуються логікою раціональної доцільності. Світ для них. І він не має меж. Вони його не читають, як книгу, а ліплять, як гончар горщики. Вони аналітики та уміють робити прогнози стосовно основних соціально-політичних тенденцій розвитку українського суспільства. У них доступ до ресурсів, до капіталу економічного, політичного,

соціального, культурного. Завантажені, перевтомлені, виснажені, усім зацікавлені, усюди присутні, успішні. Я зустрічаю їх на конференціях та у кав'ярнях, у театрах та на Майданах. Ми п'ємо каву, розмірковуємо про майбутнє України та про Валдайську промову Путіна. Цілеспрямовані, вольові, творчі, романтичні та зухвалі, міщанські у смаках та глобальні в амбіціях. Вони мої друзі. І я їх люблю.

У них глибоке переконання, що цілісний світ й усе людське існування можна пояснити виключно метафізичними категоріями. Часто живуть у просторі суворих імперативів та особистої аскези. Світ тут — не той, а той світ — там. Борці-прочани, вони невтомно ведуть боротьбу з очевидністю, помірковано хизуючись власною майже над-людяністю. Марення досконалістю доволі часто шкодить їхньому розумінню дійсності. Дійсне — не тут, тут — недійсне. А для того, аби пояснити собі себе, ідеологізують. Зло окроплюють водою, темряву спалюють свічками. Вони живуть у стані постійного самозахисту, і їхнє життя — суцільна апологетика. Уміють приховуватись за рясами від почуття власної незначущості. Моляться багато за мир в Україні. Щоденно і ревно. Допмагають армії та ідуть на фронт. Знають багато українських пісень. Жертовно діляться своїм, аби врятувати чиєсь. Деколи без коріння, без дотику до джерел, діють заради діяльності, а потім знову ідеологізують, аби свою діяльність обґрунтувати духовною необхідністю. На землю дивляться крізь небо. Люблять розмірковувати над канонічним правом та дошлюбною цнотливістю. Кожен — арбітр універсальної моралі та вишуканий естет за покликанням. Світ їх, але вони не від

світу. Перед стравою роблять знак хреста. Перед вечерею співають Вечірню. Перед Богом деколи забувають про людське. Ми бачимось у храмах і в розкішних аудиторіях, на публічних церемоніях та за братньою трапезою. Вони — мої брати. І я з ними молюсь.

Вони думають про день сьогоднішній і не уміють тривожити власного сумління планами на світле майбутнє, хоча й живуть в очікуванні есхатону. Слухають «Сектор Газа» та лузають насіння. Можуть випити зайвого й на деякий час забути про шляхетність своєї місії на Донбасі, але, заступаючи на бойові позиції, власними грудьми тримають оборону на самих передках, а потім місяцями очікують статусу учасників бойових дій. Працюють на фабриках і заводах, залізницях і в агрофірмах, заготовлюють дрова та спускаються у шахти. Ходять пішки і не користуються соціальними ліфтами. Цибулю їдять з хлібом, а тараньку люблять із пивом. Гнуть матом і зі сльозами в очах читають молитви. Просять про Сповідь і не вагаються впасти на коліна з проханням про відпущення гріхів. Не ховаються за вишуканою риторикою й уникають складнопідрядних речень. Єдиний їхній ресурс — саме життя. Тому й інвестують вони усе та відразу. Світ не для них, але вони для світу. Працюючи у поті чола, підставляють власні плечі — сталеві, як металопрокат Кривбасу, і чорні від пилу, як сам український чорнозем — аби на них здійснювались усякого роду модернізації країни. Не розбираються у тонкощах геополітичних стратегій чи складних богословських теологем. Не припиняють натомість думати, як прожити на зарплату та як оплатити борги за ЖКГ.

Радіють, коли діти йдуть у перший клас. У їхніх квартирах повістки. На очах їхніх дружин і дітей сльози. Для держави вони лише статистика. Для суспільства — лише вони. Їх не зауважують індивідуально, а бачать як частину маси. По них стріляють, і вони падають, але, як герої, не вмирають. Кров'ю багряною просочуються у рідну землю, аби звідтіля розквітнути яскравими мальвами. Я зустрічаю їх на вулицях свого міста і у плацкартних вагонах, на недільних богослужіннях та на автобусних станціях. Вони мій народ. І я сьогодні сиджу з ними у бліндажах.

Так було, є і, мабуть, буде. Соціальна стратифікація — процес, здається, неминучий. Проте нам вартує не втрачати пильності, аби, рятуючись від сьогоднішньої загрози, не замкнулися у власному суспільному закутку, дбаючи лише про особисті інтереси та втрачаючи з поля зору іншого. Перемога — це завжди плід взаємовідповідальної солідарності у суспільстві. Еліти нової України ризикують не менш від еліти попередньої забути про те, на чийх плечах стоїть країна і чийми руками вони збираються будувати її майбутнє після перемоги у війні. Пам'ять нам потрібна, аби такого роду забуття не вразило нервової системи народу, аби у боротьбі із сепаратизмом політичним ми не стали жертвами сепаратизму духовного.

Я – КАПЕЛАН

Засніжена дорога, промерзле повітря. У рясі та бронежилеті зі Святими Тайнами в кишені біля серця прямую до позиції, де очікують Христа: хлопці попросили про Сповідь і Причастя. Звуки пострілів стають усе ближчими, кулі починають свистіти зовсім поруч. Можливість повернутися залишається, але ж очікують — Христа!.. Один із найщасливіших моментів мого священства: добровільно і свідомо, із спокійною певністю, приймаю рішення продовжувати шлях, адже я — для Нього, а значить — для них... і немає мене без мого служіння...

Військове капеланство стало чи не однією із найбільших несподіванок мого життя. На фронті деколи запитував себе: чому я? чому військовий капелан? Навіть сьогодні дуже чітко пригадую, як майже десять років тому мене запросили відвідати маленьку групу молодих випускників Львівської духовної семінарії, які робили свої перші кроки у пасторальному служінні серед офіцерів і курсантів Львівського інституту сухопутних військ. Мою академічно зорієнтовану свідомість турбувало чимало сумнівів і запитань. Навіщо? Що цікавого можна знайти у затягнутому військовому середовищі? Я ж — для богослов'я!.. Переміг якийсь майже мінімальний, ледь помітний інтерес, раціонально обґрунтованих пояснень

якому годі знайти. Пам'ятаю мить — у деталях пам'ятаю — коли через КПП військового вишу увійшов у військове капеланство, а вийти так і не вдалось... залишився у гурті романтичних і драматичних, щедрих і відданих, живих і дуже справжніх людей у камуфльованих одностроях. То була пора світанку, усе найважливіше щойно розпочиналося. Пригадую, як протягом свого служіння у військовій академії доволі часто долав майже десять кілометрів бігом, аби поспіти на шосту ранку на зарядку, пробігти з курсантами їхню ранкову дистанцію, а потім іще повернутися до монастиря на службу. Пригадую марші, відстанню у майже шістдесят кілометрів, і стрибок із парашутом... аби бути справді поруч! Протягом років дружні стосунки зміцнювалися, Збройні сили стали для мене моєю родиною: когось із моїх військових друзів вінчав, комусь хрестив дітей, хтось постійно приходив до Сповіді, хтось — у пошуках поради, підтримки, духовного супроводу, а когось, на жаль, уже довелось відспівувати. Якими б дорогами українського фронту я не пересувався протягом останніх місяців, усюди знаходилась пара знайомих очей, чийсь дуже добре знайомий погляд — рідний, бо родом із моєї особистої історії.

За однією із найбільш красивих теорій, капеланами називали священнослужителів, що дбали про одну із найважливіших святинь королів франків — частину верхньої накидки, «каппи», святого Мартина Турського, яку ті постійно брали зі собою на поле бою, аби забезпечити перемогу. Таким чином, священники, які в окремому наметі дбали про каппу святого Мартина, стали називатися

капеланами. Військові капелани — служителі великої святині — душі військовослужбовця. Вони не мають права перетворитись у музейних працівників, але покликані вірно і віддано бути свідками того, що відбувається у глибинах духу людини у військовому однострої, своєю присутністю намагались прихилити для них саме небо, відкрити їм двері для зустрічі з Христом. Капелани не мають права стати служителями культу. Вони покликані щедро служити Богові в людині, дбати про велику святиню, про душу військовослужбовця, про іскру божественного у камуфльованій людяності.

Бути священиком Христовим — це бути носієм таїнства, що перевершує будь-яке людське розуміння: видимим простором і часом, конкретною часткою людської історії, і водночас — носієм Божої благодаті, Його нестримного бажання любити і змінювати світ людини на краще, дарувати надію і бути знаряддям Його любові. Бути священиком Христовим у контексті бойових дій — це бути конкретним і живим втіленням Божої присутності там, де дійсність безжалісно спотворюється кров'ю, насиллям, ненавистю, страхом; бути поруч із тими, хто відстоює саме життя, допомагаючи їм не втратити найважливіших моральних орієнтирів, залишатись людьми, здатними любити по-справжньому — щиро і щедро, вірно і до кінця.

Пам'ятаю моменти, коли у гулі обстрілів, втрачались обрії майбутнього, доводилось повністю зосереджуватися у нагальності небезпеки, Львів і Київ ставали недосяжними. Пам'ятаю обстріли, коли гадалось: можливо, це саме вона — остання мить... Неприродний для таких обставин спокій

сумлінню дарувала думка про те, що я таки на своєму місці, поруч із тими, кому покликаний служити... Коли стріляло і гуло, коли із темряви у нашу позицію летіли міни, коли на моїх очах падали від поранень, коли невідомі дороги вели у невідомих і небезпечних напрямках, коли ворожа артилерія безжалісно розривала землю довкола, а повітря пронизував скажений рев реактивних снарядів, коли бракувало тепла і світла, сну і спокою, я з глибоким переконанням повторював: я на своєму місці, я поруч... І я був щасливий, що міг бути на своєму місці, і що міг бути поруч.... Коли хлопці під час обстрілу брались за зброю, ставав поруч із ними, озброївшись молитвою за кожного зокрема... вдячний за те, що Господь дозволив мені там бути. Бувають капелани-пастирі, капелани-батьки, капелани-друзі. Я щиро вдячний Богові, за те що дозволив мені стати для багатьох братом...

БАТЬКО

— Отче Андрію, болить... Ой, як болить!.. Жахливо болить... Я ж таки можу натиснути. Молю Бога, аби ми ніколи не зустрілися. Я ж не знаю, де він зараз. Може, десь на Луганщині, а може, й десь тут. Я ж не знаю...

Я й сам колишній офіцер-спецназівець. Чотири роки за рікою прослужив. Тринадцять своїх хлопців залишив в Афгані. Після повернення працював ветеринаром. Люблю тварин, а вони — мене. Особливо люблю кішок. За їхню незалежність люблю. Собака, він завжди за людиною бігає, а от кішка, та свій власний шлях обирає...

Колю, похресника мого, я ж сам і виростив. Батьки його загинули в автокатастрофі, коли хлопцеві було лише дев'ять років. Він, хоч і важко травмований, але вижив. Протягом наступних трьох років носив на ногах складні металеві апарати, самотійно пересуватися йому було доволі непросто. Але молодець, вижив. Зате коли виріс, парубком став — витягнувся, вищий за мене на півтори голови, веселий, життєрадісний. Спершу мене «хресним» називав, а згодом почав казати «тато». Отак і жили ми однією сім'єю: ми з дружиною, наші Света, Юля, Денис та наш Коля. З Денисом не розлий вода були. Зовсім рідні. І Денис мій — парубок вродливий. Спритний, як батько: усе, що сам знав, йому намагався передати. Згодом виїхав на заробітки до

Москви. Туди ж і дружина його з обома дітьми переїхали. Та й молодша моя, Юля, до Росії помандрувала. А для Светиної Тетянки дядько Денис — вірець чоловіка. Не може з ним наговоритися.

Коля ж — мій. І наречену свою до мене до хати привів, і на службу з хати моєї вирушав. Я Колю виростив. А недавно прислали мені його з відрубаними руками та випаленим тризубцем на тілі. Усього якихось двадцять два роки хлопчикові моему було — світлому, доброму, життєрадісному... Ніколи не зможу простити. Ой, як над тілом познущалися! Одімститися хочу.

А потім зателефонував Денис. Сказав, що повернувся на Донбас і воює на боці «ЛНР». Я йому про Колю, а він без грама емоцій. Боже, так, ніби я з ним про вечерю. Жодних почуттів! А ж не розлий вода друзі були, усе ділили, завжди разом. Як це могло трапитися, отче Андрію?.. Чому люди забули про честь і совість? А що тепер Тетяночці, внучці моїй сказати? Вона ж так любила свого дядька Дениса!.. Як же ж болить...

Питає у мене: «А якщо зустрінємось, вистрелиш?» Ну, це ж — син мій. Як болить... Розумієте?.. Я ж за Колю мого помститися хочу. Тому й зброю до рук знову взяв. Після стількох років! Так над тілом хлопчика мого познущалися... Не приведи, Боже нам з Денисом зустрітися на передовій. А я ж й не знаю, де саме зараз він і куди нас закинуть... Я ж і на курок натиснути можу. Зараз про одне молю Бога: аби з сином моїм не зустрітись...

Сутеніло. На весняному небі Донеччини з'являлись перші яскраві зорі. Вщухав прохолодний вітер і ставало тихіше. Майже спокійно. Спокою, принаймні, хотілося сподіватись.

Аж раптом, зовсім зненацька, заgrimів чийсь дуже різкий і тривожний голос:

— Броніки! Бойова тривога по частині! Зайняти кругову оборону!

— Тільки б не зустрілись! — подумалось мені, коли я натягав бронежилет поверх ряс...

ЛИСТ БРАТУ

Здоров, брате! У нас щойно закінчився дощ. Остання краплина розбилася об шибку прямо перед моїми очима і потекла струмком униз по вікні. Усе, як удома, коли дощовими днями не виходив на вулицю... Сіро надворі, сумно. Але часу сумувати немає. Недавно нас знову обстріляли. Дімку з Кам'янця поранило. У руку. Уламок прошмигнув крізь рукав нової форми і залишив червоний шрам на його накачаному біцепсі. У лікарню відмовився їхати, каже, саме заживе, а в наряди на шостий пост і так немає кому заступати. Так що він усе ще з нами. Ніби гоїться, затягується рана. А я злякався. Міна розірвалася зовсім поруч, дякувати Богу, уламки порозносило якось у протилежний від нас бік. Свистіла, аж у зубі крутило. Кожного разу зуби зводить, коли міни свистять.

У батальйоні у нас зараз грядуть якісь потужні зміни: чи то його об'єднати хочуть, чи якось переділити — важко справді зрозуміти. Але я намагаюся цим не перейматися. Головне, аби злагоджено воювали. Ротного у нас уже змінили. Молодий іще лейтенант, щойно у війська прийшов, але заслуговує поваги. Мужик! Ми його одразу ж прийняли. Бігає, сується, дбає про нас. Перед комбатом за нас не боїться постояти. Свій. Може, з відпусткою у штабі посприє. Батюшка недавно приїжджав, помолився, водичкою

свяченою окропив. Усе, як годиться. А я от ніяк сам у собі розібратись не можу. Пам'ятаєш, як Васю із Стьопиного взводу куля прошила, якраз, коли той зняв броніка і сів за бетером Біблію почитати. І Діма розповідав, як під Горлівкою снаряд «Граду» прямісінько у бліндаж потрапив. І хлопці, здається, нормальні були, та й іконок у них там не бракувало, а ніхто не вцілів. Бог його знає, як воно там. Але я молюсь щодня. Щоб війна припинилась, за мамку з папкою, за Юльку свою молюсь, і за тебе, брате...

Учора телефонувала моя, казала проблеми якісь там у неї на роботі — знову у відпустку не пускають. А я планував на п'ять днів одпроситься і до Дніпра з нею з'їздить. Може, копійку яку за АТО на картку скинуть, так прикупився б трішки. Каже, бачила минулої суботи твою Свету на дискотеці... Не хотів тобі цього розповідати, але я ж від тебе ніколи нічого не приховував... Вибач, старий, за новину!

Наколку, як у тебе на плечі, думаю собі зараз набити — такого ж кажанчика. З тризубцем. Стьопа трохи розбереться із нарізаними комбатом завданнями, і, казав, наб'є. Крутий буду, як ти! Ти у мене завжди був найкрутіший!..

Старший лейтенант
Віталій Беліков
(25.02.1991-28.06.2014)

Брате, як мені тебе бракує!.. Смишся. Усміхнений, як завжди. Зі своєю короткою стрижкою — кумедний такий... Коли у сні з тобою порозмовляю, прокидаюся у доброму настрої!.. Так і про смерть думати не страшно, коли пригадую, що ти мене

вже там очікуєш. Кажуть, у неба обличчя наших рідних і друзів, тих, кого ми любили на землі. Деколи піднімаю голову і підморгую тобі, не знаю, чи бачиш. Розкажеш мені про це в одному зі снів. Твого номера я із контактів у телефоні не видаляв: знаю, що не відповіси, але деколи набираю — просто, щоб відчувати, що ти таки десь поруч. А от наша з тобою фотка у мене завжди у кишенці біля серця... Молюсь, брат, і за тебе, і за Толіка з Юрою, і за всіх наших пацанів молюсь... Вибач, старий, мушу бігти. Знову, чую, з терикона АГС строчить. Біжу до хлопців. Не забувай про мене, будь ласка. Заходь у снах! А я ще обов'язково напишу. Тримайся там, братуха!..

МАТИ

Із захмареного неба виглянуло тепле сонячне проміння — яскраве і добре, як ранкова усмішка немовляти. Весело защебетали пташки. Весна обіймала світ першим цьогоріч теплим вітерцем, а той завзято ганяв небесними просторами надуті з білих пухнастих хмарин вітрила, шмигав у голому гіллі дерев, грався волоссям молодих і вродливих, окрилював, надихав весною. Життя прокидалось. Весело посміхався на розі вулиці скрипаль. Двоє невибритих чоловіків із цигарками у зубах неквапно працювали над облупленим фасадом сусіднього будинку. Під струнким молодим кленом із сором'язливою невпевненістю про щось дуже важливе воркотіли ще зовсім юні, але уже такі справжні й такі закохані...

Вона вийшла з-за рогу... У сонячну весняну днину, коли усе довкола пахло життям. Виснажене бліде обличчя прикривала чорна, як ніч, хустина. Погляду не було, світу не зауважувала, а світ боявся зауважити її. Під малиновим жакетом чорна кофта і, здавалось, дуже міцні руки. У руках чорний пластиковий пакет із якимись речами Сашка — усе, що залишилось від її сина... Вийшла на вулицю і зупинилась. Поставила на землю свою ношу, поправила на голові хустину, приховала згорьовану сивину... Погляду не було. А губи ворушились, щось шепотіли... Може, до себе; може, до

свого болю; може — до свого Сашка... Прямувала із частини, куди хлопці передали зі сходу Сашкові речі: форма, яку разом вибирали у воєнторзі на ринку; планшет Samsung із подряпанним екраном; дві пари добряче підтоптаних берців — нові планували купити з чергової зарплати; старий іще бушлат із кількома цигарками та купою недопалків у пачці; годинник, подарований колись батьком... Особливо схвилювалася і знову просльозилася, коли у купі особистих речей натрапила на ламіновану іконку з Богородицею. Ту саму, яку, випроваджуючи сина на фронт, поклала у кишеню, поближче до серця, із словами: «Пам'ятай, сину, мати завжди з тобою!..»

Нервував, коли їхав уперше. Щойно, здавалося, вчора отримав офіцерське звання, лейтенантські погони. Пам'ятала випуск із військового інституту і сина-офіцера на розкішному плацу, що із високо піднятим підборіддям крокував колоною молодих і щасливих, як він сам, захисників Вітчизни. «Божечку, який красень!» — пишалася мати. Як вона ним пишалася!.. Він був у неї один-єдиний на цілісінький Божий світ, а вона — у нього. Батько, теж офіцер, залишив їх, коли Сашкові було п'ять років: пішов шукати щастя з іншою, але сина не зрікся, та й вона не перечила їхнім зустрічам. Зрештою, саме його зв'язки допомогли прилаштувати хлопця до військової школи — так вона називала військовий лицей, — а там уже Сашко показав свої лідерські здібності: вроджений — від батька, мабуть, передалось — командир. У відмінники не пропихався, але учився совісно. Друзів — не злічити: душа усіх компаній. А от із Галинкою якось у них не склалося: не хотілося

молодій та вродливій по гарнізонних гуртожитках своє життя марнувати, вкінці й поставила хлопця перед вибором: «Або я, або армія!» Хоча й добра була дівчина, і вродлива. Довідавшись про загибель Сашка, зателефонувала...

«А як же ж тепер?..» — запитувала себе. — Як без нього?..» Губилася у сум'ятті незрозумілих почуттів: важко їй було збагнути, кого, насправді, жаліла більше — його чи себе без нього. Таким молодим пішов її син! Так нічого у тому житті й не встиг побачити: після ліцею — одразу інститут, після вишу — війська, а там днював і ночував на службі: то наряд, то перевірка згори, а він ж у колективі чи не наймолодший... А вона мріяла, щоб син світ побачив! Щоб побачив усе те, чого самій побачити не довелось. Навіть документи на закордонний паспорт подали. Не дочекався... Віддав усе, що мав її син: час свого короткого життя; простір своїх буднів; здоров'я юнацьке; молодість замріяну; долю свою хлопчачу; те, що зробить іще міг; те, здійснити чого не дозволила офіцерська зарплатня; зрештою — саме життя віддав... геть усе... Кажуть, помирав у муках її Сашко. З обпаленим обличчям вистрибнув із підбитого бронетранспортера, та не зміг відбігти далеко: гранатою одірвало ліву ногу. Голосно стогнав од важкого болю, але хлопцям не вдалось до нього пробратися крізь густий шквальний вогонь. Залишився по той бік вогневої завіси. Один-однісінький умирав од болю та від втрати крові під обстріляним зорями небом Донбасу... Її Сашко...

На якийсь час можна успішно пірнути з головою у метушливе повсякдення, та пам'ять не приборкати: рано чи пізно вона підступно вулканом викидуватиме із своїх

нетрів обличчя Сашків і Юрків, Серьог і Дім, Жень і Максимів... І заглядатимуть вони до глибини наших сердець і нашого сумління, із щирим хлопчачим поглядом і німим докором запитуючи у кожного із нас: а ти, чи не даремно день сьогоднішній на цій землі прожив?..

Пам'ятала ніч, коли зателефонували з бригади і сказали, що Сашка більше немає. Не розуміла, як може не бути його, якщо, окрім нього, у неї немає нікого. Жила ж лише для нього одного! І як тепер жити далі?.. Заради кого працювати? Заради кого терпеливо долати нестримний біль самотності? Кого виглядати пізнім суботнім вечором? Від кого сподіватися такого завжди довгоочікуваного дзвіночка перед сном?.. Хто їй тепер скаже: «Та все в нормі, ма...» ?

Міцна, сильна у своїй простоті та справжності, потужна, як доля мого народу. У вихорі весни — мати Сашка... Найвеличніший монумент українському воїнові!!!

Поправляючи обидва кінці чорної, як ніч, хустки, із важкою ношею у руках і нестерпним тягарем у серці, задивлена у себе, у свій нездоланий біль, попрямувала мати крізь власне горе у безмістовну метушню весняної днини. Як на Голгофі, до кінця вірна. Як у Тичини, «падаючи на обніжки, хрестом розп'явши руки». Українська Мадонна ХХІ століття... Наша мати, бо мати нашого Сашка! Зболена і згорьована, заживо спалена у бронетранспортерах, розірвана на дрібні шматочки скаженими залпами артилерійських снарядів, з обвугленим обличчям і відірваними кінцівками, з окровавленим материнським серцем, прозора і справжня, нездоланна, як сама істина, весняними вулицями мого міста йшла мати українського солдата...

ПАСХА ГОСПОДНЯ

Гарячий, як полум'я із печі, вітер безжалісно бив піском в обличчя. Шкіра відчувала кожну розпечену піщинку. Спрага проймала ціле тіло, висмоктуючи з кожнісінької клітини залишки життєвої снаги. Сонце невблаганно повисло в самому зеніті, пропалюючи наскрізь і вітер, і піщану заметіль, і цілий світ, й усе довкола світу. Позаду залишались грізні обличчя сфінксів та гіркий хліб єгипетської неволі. За плечима зоставалось значно більше, аніж просто досвід рабства; за плечима залишалось саме минуле. Майбутнє вабило своєю недосяжністю. Підбадьорювала певність у тім, що воно таки існує — десь там, попереду, нехай за морями та пустелями, але таки існує! Досвід рабства і пам'ять приниження наздоганяв жорстокими докорами та ситуативними сумнівами, бажаючи потопити у зародку нове життя, нову свободу, нове майбуття. Грізним фараоновим військом мчало минуле за людьми, що вирішили вийти із неволі рабства та вирушити у напрямку справжньої свободи. Безвихідь ситуації лякала багатьох. Хтось скаржився, хтось сумнівався, хтось просто зупинився. У пустелі. Перед нездоланими хвилями грізного моря. Поміж жорстоким і безнадійним минулим та недосяжним і незбагненим майбуттям. Хтось просто зупинився...

Після тривалої наруги та насилля Ісус залишився на одинці з власною самотністю. Учні розбіглися. Таке недавнє минуле втрачало свій зміст і все, на що пішли останні роки життя Месії, виглядало тепер жорстокою оманю. Майбутнього не було, був тільки хрест. Сонце невблаганно повисло у самому зеніті, пропалюючи наскрізь і вітер, і піщану заметіль, і цілий світ, й усе довкола світу. А Він продовжував свій шлях. На Голгофу. В обійми смерті, у небуття, у нікуди... Чистий і прозорий, справжній, як сама любов. Мати залишилась поруч. Навіть під хрестом. І дехто з учнів таки здолав власний страх і зневіру, але не всі: хтось злякався, хтось передумав, хтось просто зупинився...

Старший лейтенант
Артем Абрамович
(21.04.1990-12.08.2014)

Палаючі соняхи смиренно хилили свої важкі голови перед розстріляним небом Донбасу. А небо невблаганно ридало кулями. Сипало звідусіль. Сонце повисло у самому зеніті, пропалюючи наскрізь і вітер, і піщану заметіль, і цілий світ,

й усе довкола світу. Позаду залишались Ізварине, Іловайськ, Дебальцеве. Мій народ виходив із небуття у напрямку свого майбутнього. Дорогою, вмитою кров'ю та встеленою сотнями молодих життів — первістків нового народу, що стали цілопальними жертвами за його вільне та гідне майбуття. Грізно гуркотіли автоматні черги, розсікали простір реактивні снаряди, палило небо й землю безжалісним вогнем. Мій народ, дивлячись в очі смерті, безстрашно торував собі шлях у напрямку своєї долі, землі обіцяної, мрії пращурів та остаточної перемоги їхніх нащадків — простої людини, простого українця. Пекло від спеки та від морозу, заливало потом і кров'ю. Хтось не зміг, хтось зневірився, хтось просто зупинився...

Віра Мойсея та його народу розділила море і дозволила учорашнім рабам суходолом пройти до землі свободи, яка щойно вранішнім променем сходила над обріями їхньої історії. Господь, «здолавши коня та вершника», перевів свій народ від рабства до свободи — Пасха Господня! Господь не залишив людини в нетрях гріховної темряви, але у воплощенні та спасительних стражданнях і смерті свого Сина на Голгофі перевів людину від смерті до життя: Христос воскрес — Пасха Господня! Нездоланна потуга морської стихії, стерильна порожнеча пустелі та смертельна тиша гробової темряви не змогли здолати Божої любові. Віра вибраного народу та любов втіленого Бога здолали розпач безвиході. Вони дають надію моему народу здолати випробування часу і своєю надією розпалити світло для тих, хто блукає у темряві. Мій народ вірить. Мій народ уміє любити. Нікому не здолати надії мого народу на його

остаточне воскресіння!

Сонце невблаганно повисло у самому зеніті, пропалюючи наскрізь і вітер, і піщану заметіль, і цілий світ, й усе довкола світу. І Мойсей спинився. І зупинка його тривала недовго. Божа мудрість у його людському досвіді уже давно зіткала усі необхідні слова. А народ завмер в очікуванні. Колись не-народ, а тепер народ, стояв, впевнено вдивляючись у мудре обличчя свого провідника. Мойсей вивів його із рабства і добре знав, що вивести його з пустелі судилося іншому — у просторі свободи народженому, тому, хто власним потом і кров'ю проклав шлях із неволі усіх можливих пустель, котлів і відчаїв у напрямку свободи і життя...

Повітря закипало. А він — колись не-народ, а тепер народ — впевнено прямував уперед. Кожен на своєму місці й зі своєю місією, об'єднані спільною мрією — усі разом прямували до обіцяної землі, молоком і медом текучої, до мрії їхніх батьків, до остаточної перемоги їхніх жертвних сподівань, їхньої щирої та щедрої і до кінця вірної любові, — бо «від смерті до життя і від землі до небес», від рабства до свободи переводить нас сьогодні Господь — Пасха Господня!!!...

МОЛИТВА ЗА НЕВІДОМОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЛДАТА

Ми не забудемо!.. Крізь віки пронесе у своєму серці український народ вдячну пам'ять про тебе, Брате. Ти приніс себе в жертву всеціло, складаючи власне життя та саму пам'ять про твій подвиг на вівтар правди та свободи. Твоє тіло, втомлене боями та посічене ворожою зброєю, лягло на окровавлену рідну землю десь під Берестечком і Полтавою, на горі Маківці та під Києвом, Одесою та Севастополем, на Савур-Могилі та під Зеленопіллям, під Іловайськом та Луганськом, під Дебальцевим і Донецьком.

Ми не забудемо тебе, Брате! Навіть якщо нам і невідоме твоє ім'я, воно викарбуване сяйвом неминаючої слави у люблячому серці небесного Отця. Нехай сині смереки українських Карпат і засмучені сьогодні терикони Донбасу, шумні вітри Таврійського степу та розлогі хвилі Славути-Дніпра із священним трепетом невтомно переповідають усім — «і мертвим, і живим, і ненародженим» — правду про славний подвиг українського воїна, невідомого солдата... Нехай сам Творець життя, Бог миру, що у смерті свого Сина силою любові здолав саму смерть, впише у книгу життя вічного твоє ім'я, твій безсмертний подвиг. І хоча при твоїй домовині не плакали рідні батько-мати, не втирали сліз кохана дружина та дорогі твоєму серцю діти, сьогодні ми —

твій народ — стоїмо у молитві перед милосердним Богом, благаючи про твій упокій.

Небесний Отче, що так сильно полюбив світ, що й Сина свого єдинородного віддав за його спасіння, благаємо Тебе, аби кожен із наших воїнів, що невідомими переставилися у вічність, знайшов своє остаточне пристановище у Твоїх люблячих обіймах. Немає бо більшої любові, як та, коли хтось кладе життя своє за своїх друзів. Цей віддав себе всеціло. Огорни ж його Твоєю милосердною присутністю та обдаруй спокоєм, що перевершує будь-яке людське розуміння. А нам не дозволяй ніколи забути про його щедрю жертву та допоможи завжди залишатися вдячними Тобі за дар його життя!

Бо Ти — Бог миру, що милує і спасає, і Тобі славу возсилаємо Отцю, і Сину, і Святому Духові, нині і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

о. Андрій Зелінський
з військовослужбовцями оес ОАЕМЬр
с. довгенька, Харківська обл., червень 2014 р.

ПІСЛЯМОВА

Малий свідок великої надії

Того січневого пообіддя мені судилося стати свідком великого дива. Напередодні у столиці пролилась перша невинна кров, перейдено моральний Рубікон, і це означало, що зупинити владу закликами до будь-яких етичних норм чи християнських принципів ставатиме усе важче, у той час, як уявити до яких саме меж вони дозволять собі вдатися у ситуації, що складалася, ставало усе простіше. На Грушевського побільшало бійців внутрішніх військ та з'явилась бойова техніка. Над самим Майданом попливли апокаліптичні хмари густого чорного диму. Драматизму додавала звістка, що з'явилася в Інтернет-ресурсах, про наказ працівникам усіх державних установ, розташованих на Хрещатику та навколо Майдану, залишити місця праці до зазначеної години. Почало сніжити. Оскільки події розгорталися у пообідній час робочого дня, на Майдані було невелелюдно. Та перші тривожні сигнали зі сцени змусили багатьох змінити свої плани й вирушити у саме серце Києва, туди, де уже протягом багатьох тижнів вершилась історія

мого народу. Це чи не один із найбільш пам'ятних для мене особисто моментів з усієї величної епопеї людського духу під іменем «Майдан», свідком якої мені довелось стати.

Ризики дуже реальної загрози важко насправді було уявити: час був невідповідний, сили — незначні, захист на площі — майже мінімальний. І саме того дня я ніби вперше якимось по-новому побачив надзвичайну красу мого народу і ніби по-новому у неї закохався. Літні та юні, чоловіки та дівчата, здорові та навіть люди в інвалідних візках перетинали лінію барикад. Свідомо й добровільно. Рухались на Майдан. І зовсім не під диктат партійних програм, ідеологічних імперативів чи якихось коштах геополітичних інтересів. Йшли насамперед тому, що там, на Майдані, відчували себе людьми. Якимось по-іншому, зовсім по-новому. Усвідомлення людиною власної свободи породжує усвідомлення особистої відповідальності — за цілий світ і за своє життя у світі. Йшли, аби відстояти щось фундаментальне, таке ж священне, як саме людське життя: свою людську гідність, свободу бути собою і бути вільними у власній державі, справедливе суспільство рівних прав та однакової відповідальності перед законом.

Переступали через лінію барикад із тим сакральним відчуттям гідності, чітко та яскраво виписаним на обличчі, на яке людина здатна лише за умов реальної загрози самому її буттю. Повністю усвідомлюючи неминучість небезпеки та відсутність достатнього захисту, мій народ незброєним ішов назустріч, здавалося, нездоланній силі зовсім неміфічного Левіафана. За лічені години із центральної вулиці країни зник увесь сніг: мій народ, як у добрій казці,

почав зводити барикади зі снігу! Чатуючи із палицями у руках та невпинно наповнюючи мокрим снігом мішки. Я бачив, як це робили літні чоловіки та діти, що прийшли з бабусею, чоловік з ампутованими ногами та професор зі столичного університету. Я бачив особливий відблиск людської гідності в їхніх очах. Я бачив, як він жеврів у очах тих, хто першими зібралися на центральній площі моєї країни увечері 21-го листопада 2013 року; і в очах студентів, які згодом вийшли на Майдан; я бачив його у зляканому, але впевненому погляді тих, хто захмареного лютого ранку склав у жертву саме своє життя, аби життя тривало, аби гідне майбутнє для простого українця стало реальністю. Я це бачив! Я там був!

Той самий відблиск тієї ж гідності, бурлеск мужності та динаміку відважної жертвності я мав за честь спостерігати у нескореному погляді захисників мого народу на бойових позиціях сьогоденного українського фронту. Людині властиво знітитися перед настільки яскравим і величним сяйвом такої щирості та відданості, зменшитися і ніби редукуватися до майже нуля перед величчю простого українця — справжньої людини — який, попри сумніви та зради, попри відсутність необхідного та хронічні ідеологічні перплексії у стінах державних інституцій, став на захист не лише Вітчизни, а й самої людяності. Простий та звичайний, щирий та щедрий, готовий віддати усе до кінця. У світі людини у скорботи та подвигу — людське обличчя. Сьогодні ми покликані визволити із сутінок хаосу війни людське обличчя гіркої скорботи та справжнього подвигу нашого народу. Бо простий українець зі зброєю в руках сьогодні

чатує на варті самої людяності.

Відстояти високі універсальні цінності можна, лише відстоюючи конкретну людину, — її право на життя та розвиток, на свободу та мир, право на саму людяність. Свобода коштує дорого, деколи — самого життя. Проте саме свобода є необхідною умовою можливості любові. З вільним і щедрим серцем наші волонтери долають тисячі кілометрів фронтовими дорогами буремного українського сходу; наші медики безстрашно кидаються під кулі, аби врятувати життя; наші пенсіонери діляться деколи останнім, аби забезпечити військо; наші дружини відважно долають біль розлуки, а діти — моляться за своїх батьків — нових героїв нової України. Сьогодні ми живі, як ніколи раніше. Сьогодні у нас справжній шанс взяти у свої, людські, руки відповідальність за власну долю. Тільки любов — щира та щедра і до кінця вірна, здатна піднести людину до того рівня людяності, який дозволяє їй інвестувати себе всеціло та беззастережно, аби життя тривало. Це — наш час. Справжня любов — терпелива і не шукає свого. Впевнено, попри вітри усіх можливих змін, торує шлях до остаточної перемоги добра. Аби наша надія принесла щедрі плоди у вимірі конкретної людини. Аби простір насилля та безглуздої жорстокості, хаосу війни та розпачу й зневіри, став простором надії. Україна — це коли ми разом: в університетській аудиторії та за верстатом, в екранах телевізорів та в операційних, у шахтах-копальнях та у фронтових окопах. А коли ми любимо по-справжньому, ми нездоланні!

І хоча наша подорож іще не завершена, і попереду чимало

випробувань, крізь сутінки сумнівів та розпачів, вдивляючись у далечінь майбуття, уже тепер на обрях нашого сьогодення можна розгледіти несміливе світло неминучого світанку — перший промінь надії, вірного свідка нездоланної сили щирої та щедрої і до кінця вірної любові. Бо тільки любов здатна на перемогу! Тільки любов...

Андрій Зелінський — священник Української греко-католицької церкви, член чернечого згромадження «Товариство Ісуса», військовий капелан. Філософську освіту здобував у St. Basil College, Стамфорд, США; богословську — у Pontificia Universita Gregoriana, Рим, Італія; політологічну — у Національному університеті «Киево-Могилянська Академія», Київ. Основні сфери наукових інтересів та напрямки пасторальної діяльності: християнська духовність у контексті сучасної культури, ідеологія національної безпеки та задоволення духовних потреб військовослужбовців. Своє капеланське служіння серед військовослужбовців розпочав у 2006 р. в Академії Сухопутних військ у Львові, а з червня 2014 р. бере активну участь у забезпеченні духовною підтримкою українських військових у зоні АТО, здійснюючи своє служіння у підрозділах ЗСУ під Слов'янськом, Краматорськом, у Пісках, Дебальцевому та під Маріуполем Донецької області.

Андрій Зелінський, Т. І.

Соняхи

духовність на час війни

ВСЛ

